

Адыгеим и Лышхъэ Урысыем и Президент Iуклэгъ

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным Ново-Огарево щырилэ резиденцием Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан щылэ мазэм и 22-м щыдырилэгъэ зэлуклэгъум республикэм исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ илофыгъо шхъалэхэм щатегушылагъэх.

Тхаклушынэ Аслъан хэгъэгум ипащэ кыфилогатгъ 2007-рэ илэсым бюджетым идотациехэр процент 61-рэ хууштыгъэхэм, мы лъэхъаным процент 44,2-м зэрэнэсыгъэхэр. 2006-рэ илэсым кыщегъэжыгъэу зэхэубытгъэ бюджетым ихахъохэр фэдишкэ нахъыбэ хуугъэх ыкIи сомэ миллиард 16,4-м нэсыгъэх. Ежъ ихахъохэр фэдиш хъазыркIэ нахъыбэ хуугъэх ыкIи сомэ миллиард 8,8-м нэсыгъэх.

Республикэм и Лышхъэ Владимир Путиным кыфилогатгъ Адыгеим ипродукт зэхэубытагъэ мы аужырэ илэсхым фэди 1,6-кIэ нахъыбэ зэрэхуугъэр. 2007-рэ илэсым хэгъэгум щыпсэурэ нэбгырэ пэпчъ телытагъэу сомэ мин 65,9-рэ ар хууштыгъэмэ, 2013-рэ илэсым сомэ мин 157,9-м нэсыгъ. Илэсэу икIыгъэм лофшэн зымыгъотыхэрэм япчъагъэ процент 1,2-рэ хуугъэ, илэси 7-кIэ узэкIэлэбэжымэ, ар проценти 4-м нэсыштыгъ. 2007-рэ илэсым кыщегъэжыгъэу 2012-рэ илэсым нэс республикэм иэкономикэ инвестицие сомэ миллиард 100 фэдиз халхъэгъагъ, къралыгъо мылхъум ишлуагъэкIэ псэолэ 300-м ехъу ашыгъ, ащ щыцзу процент 90-р социальнэ лъэныкъом фытегъэпсыхъагъэу щыт. Илэсэу икIыгъэм цыфхэр зычIэсыщт унэ квадратнэ метрэ мин 106,8-рэ атIуп-щыгъ, ар 2012-рэ илэсым еллытыгъэмэ, проценти 9-кIэ нахъыб. Илэсэу икIыгъэм иублэгъум дэжъ чIыопс газыр процент 81-м ехъумэ алыагъэлэсыгъ, гурытымкIэ Урысыем ар процент 63,2-м шхъадэкIырэп. Мы аужырэ илэси 7-м мэкъу-мэщым илэс къэс зэхэубытагъэу

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

зернэ культурэу кыщахыжыгъгъэр гурытымкIэ тонн мин 500-м нэсы. Мэкъу-мэщым чыгъ хатэхэм, хэтэрыкIэхэм ыкIи гъэфэбаплэхэм чыплэшхо щаубыты. 2007-рэ илэсым кыщегъэжыгъэу гектар 450-м ехъумэ чыгъхэр ащагъэтIысхъагъэх.

Мы зэлуклэгъум джащ фэдэу щатегушылагъэх Урысыем и Президент илэсэу икIыгъэм ижъоныгуагъэ кыдыгъэкIыгъэгъэ унашъохэр Адыгеим гъэцкIагъэ зэрэщыхуэхэрэм. Жы дэдэ хуугъэ унэхэм цыфхэр къачIащыжыгъэнхэм ипрограммэ гъэцкIагъэ зэрэхуэрэм, бюджетым ылэныкъокIэ лоф зышлэхэрэм ялэжапкIэ зыкызырIэлэтырэм, кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм япчъагъэ зэрэхохуэрэм афэгъэхыгъэу Тхаклушынэ Аслъан кылогатгъ.

Ащ зэрэхыгъэу нэфыкIыгъэмкIэ, 2011 — 2013-рэ илэсхэм цыфхэр зычIэс унэху зэхэтэкъоным нэсыгъэхэм нэбгырэ 660-м ехъу къачIащыжыгъ, фэтэрыбэу зэхэт уни 3 агъэпсыгъ. 2017-рэ илэсым ыкIэм нэс джыри нэбгырэ 890-м ехъу унэхъхэм къачIащыжыгъын мурад яI. КIэлэцIыкIу Iыгыплэщ кIэу зэрашыгъэм, зэгорэм Iыгыплэу щытыгъэхэр дэгъоу зэрэзэтырагъэпсыхъагъыгъэхэм яшлуагъэкIэ сабыл 1495-мэ Iыгыплэхэм чыплэ аща-

гъотыгъ. Чэзыухэр щымылэжыгъэнхэм пае мы илэс блэгытIум джыри чыплэ мин 3,5-м ехъу афагъэпсынэу, кIэу псэолэ 16-м ехъу ашынэу щыт. Къралыгъом ипащэ жъоныгуагъэм кыдыгъэкIыгъэгъэ унашъохэр Адыгеим щэгъэцкIэхэзэ лэжапкIэм зыкырагъэлэтын алъэкIыгъ, «гъогу картэкIэ» заджэхэрэм ылэныкъокIи гъэхъагъэхэр ашыгъэх. КIэлэегъаджэхэм гурытымкIэ ялэжапкIэ сомэ мин 18,4-м (планымкIэ сомэ мин 18,1-рэ), врачхэм — сомэ мин 26,2-м (планымкIэ сомэ мин 23,5-рэ), социальнэ лофышлэхэм — сомэ мин 10,9-рэ (планымкIэ — сомэ мин 10,1-рэ), культурэм илофышлэхэм — сомэ мин 9 (планымкIэ — сомэ мин 8,6-рэ) нэсыгъ.

Цыфхэу къэхъухэрэм япчъагъэ нахъыбэ шлыгъэным ылэныкъокIи лофхэм язытэт зэхъокIыныгъэхэр фэхуугъэх. 2007-рэ илэсым кыщегъэжыгъэу цыфхэм япчъагъэ проценти 2-кIэ нахъыбэ хуугъэ ыкIи нэбгырэ мин 446-м шлокIыгъ. А уахтэм кыкIоцI къэхъухэрэм якоэффициенти хэхъуагъ, гурытымкIэ цыфхэм агъашлэрэр нахъыбэ хуугъэ, илэс 71-м нэсыгъ.

Заор зыщыклорэ Сирием тилэпкъэ-

гъу нэбгырэ 600 фэдиз кыкIыжыгъэ республикэм кызырэкIожыгъэм епхыгъэу лофхэм язытэт Тхаклушынэ Аслъан Урысыем ипащэ щыгъэгъозагъ. Медицинэм иучреждениехэм ыпкIэ хэмылэу тилэпкъэгъухэм ащIагъэх, джащ фэдэу ыпкIэ хэмылэу урысыбээр арагъашлэ, ящыкIэгъэ документхэм ягъэхъазырынкIи яшлуагъэ арагъэкIы. Общественностымрэ къэзыгъэзэжыгъэхэрэм Iэпылэгъу афэхуэрэ Фондымрэ ахэм яшлуагъэ арагъэкIы, ахъщэкIэ, щыгъынкIэ ыкIи гъомылапхъэхэмкIэ аделэх. Зэхэубытагъэу къэплон хъумэ, сомэ миллиони 6 фэдиз а лъэныкъом пэлуагъэхъагъ.

Адыгеим и Лышхъэ Владимир Путиным республикэм игъоу ылэгъуэрэ лофыгъо заулэмэ ащыгъэгъозагъ. НахъыбэмкIэ ахэр зэпхыгъэхэр Мыекыуапэ щэгъэпсыщт диагностическэ гупчэмкIэ федеральнэ Iэпылэгъу къаратынэр, кыушхъэлэз гъэпсэфыплэу «Лэгъо-Накъэ» хэхъоныгъэ егъэшлыгъэнымкIэ лоф-тхъабзэхэр зэшлохыгъэ зэрэхуушхэр ары. Джащ фэдэу гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэ «Урысыем и Кыблэ 2014 — 2020-рэ илэсхэм хэхъоныгъэу ышлыштыр» зыфилогорэм республикэм ипсэопытIу хэгъэхъэгъэныр: магистральнэ псырыкIуаплэм икыутамэ ыкIи ипсылыгыплэ шлыгъэнхэр, станицэу Даховскэм кыщегъэжыгъэу Лэгъо-Накъэ нэсырэ автомобиль гъогур зэтэгъэпсыхъагъыгъэныр. Адыгэ Республикэм ибюджет изэдэгъэштэныгъэ пае федеральнэ дотациехэр сомэ миллиард 2,5-кIэ нахъыбэ шлыгъэнхэм илофыгъо шхъафэу тегушылагъэх.

Урысыем и Президентэу Владимир Путиным Адыгеим и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан республикэм исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ фэгъэхыгъэу кылогатгъэм ыгъэрэзагъ ыкIи джырэ лофыгъохэм язэшлохын ыналэ тырыргъэдзагъ. Адыгеим и Лышхъэ игъоу ылэгъуэгъэ лофыгъо пстэуи къралыгъом ипащэ зэрэхэплэщтымкIэ зэзэгъыгъэх.

АР-м и Лышхъэ ипресс-кыулыкъу

Щылэ мазэм и 25-р — Урысыем истудентхэм я Маф

Адыгэ Республикэм истудентхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр! Ныбджэгъу лъаплэхэр!

МэфэкI шлагъом — Урысыем истудентхэм я Мафэ фэшI тышфугъушIо!

Студентыгъор — шIэныгъэхэм язэлугъэкIэн зыщыклорэ, ныбжыкIэхэм гухэлъ инхэр зыцашIыхэрэ, апэрэ гъэхъагъэхэм ягъогу зыщытхъэхэрэ, гугъэплэ нэфхэм япхыгъэ лъэхъан.

Шъо, ныбжыкIэхэм, еджэнымкIэ гъэхъагъэу шъушIырэм, шъуисэнаушыгъэ, шъуигуетыныгъэ бэкIэ ялытыгъ Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгущохэрэ янеушырэ мафэ зыфэдэщтыр.

Ныбджэгъу лъаплэхэр, тыгу кыддеIэу тышфугъэлаю псауныгъэ, насып шъуилэнэу, Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгущоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ ублэлэшIу пстэуи гъэхъагъэхэр ащышъушIынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу

ТХЪАКЛУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

ЯлофшIэн зэфэхысыжыгъ

АР-м ипрокуратурэ блэкIыгъэ 2013-рэ илэсым лофэу ышлагъэр зыщызэфэхысыжыгъэ игъэкIотыгъэ зэхэсыгъо тыгуасэ иIэгъ. Лофтхъабзэм хэлэжагъэх АР-м и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан, Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, федеральнэ инспектор шхъалэу Лылуужу Адамэ, АР-м и Къралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэ игуадзэу Iэщэ Мухъамэд, хыкум ыкIи хэбзэхуэмэкIо кыулыкъу зэфэшхъафхэм япащэхэр. Джащ фэдэу зэхэсыгъом хэлэжагъэ УФ-м и Генеральнэ прокурор игуадзэу Сергей Воробьевыр.

Агъэнэфагъэхэм атегушIэнхэр рамыгъажьэзэ УФ-м и Генеральнэ прокурор иунашъокIэ УФ-м ипрокуратурэ итын шхъалэу бгъэхэлхъэ тамыгъэ АР-м ипрокурор шхъалэ игуадзэу КIыкI Ибрахымэ кыфагъэшъошагъэу Сергей Воробьевым кыритыжыгъ. Джащ

фэдэу АР-м и Лышхъэ иунашъокIэ «АР-м изаслуженнэ юрист» зыфилогорэ щытхууцIэр ежъ Сергей Воробьевым фэгъэшъошагъэу ар къэзыушыхъатырэ тхылымрэ бгъэхалхъэмрэ Тхаклушынэ Аслъан ритыжыгъэх.

Нэужым АР-м и Лышхъэ прокуратурэм илофшIэн фэгъэхыгъэу къэгущылагъ. Кыулыкъум лоф зеришлэрэм уасэ фэлшылымэ, ипшъэрылхэр икыоу ыгъэцкIэхэу лъытэнэу зэрэщытыр ащ кIигъэтхыгъ, пчъагъэу зыгъэрэзэхэрэр кыыхыгъэщыгъэх. Джащ фэдэу ар щыкIагъэу ыльэгъухэрэм кыащыуцугъ, анахъэу лоф зыдашIэн фаеу ылытэхэрэм аналэ тыраригъэдзагъ.

— Республикэм террористическэ акт гори зэрымыхуагъэр ыкIи лъэпкъ е дин зэлэуцужь бырсыр зэрымлытыр шлушIэгъэ шхъалэу прокуратурэм илэхэм ащыщ, — кылуагъ Лышхъэм. — ТапэкIи ащ фэдэ рэхъатныгъэ тилэным, бзэ-

джэшлагъэу щызэрэхъэрэмэ япчъагъэ кыщыкIэным шъуналэ тежугъэт зэпытынэу тышфугъушIы.

АР-м ипрокурор шхъалэу Василий Пословскэм икIыгъэ илэсым прокуратурэм лофэу ышлагъэм, мы илэсым пшъэрылэу ялэхэм афэгъэхыгъэ гушIлэ нэужым кышIыгъ. Ащ кызырIуагъэмкIэ, ыпэрэ илэсым егъэпшагъэмэ, 2013-м бзэджэшлагъэу республикэм щызэрэхъагъэр проценти 2,9-кIэ нахъ макIэ хуугъэ. БзэджэшIэгъэ хылыгъэу ыкIи хылыгъэ дэдэу зэрэхъагъэхэм япчъагъэ проценти 9,4-рэ кыщыкIагъ. Бзэджэшлагъэхэм хэхъафыкIыгъэу кыатегушIэлэзэ, кыолхъэ тын-Iыхыным пэшлуеклорэ лофэу ашлагъэмэ яшлуагъэкIэ, сомэ миллиони 4-рэ мин 397-м къралыгъом, республикэм кызырафырагъэгъэзэжыгъэр кылуагъ. Мы илэсымкIэ пшъэрылэу ялэхэм, анахъэу гъэлэшыгъэу лоф зыдашIэн фаехэмэ ар кыатегушIагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Ялофшлэн нахь агъэлъэшынэу къафигъэпытагъ

Ошлэ-дэмышлагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэр къэмыгъэхъуэгъэнхэм фэгъэзэгъэ республикэ комиссиет тыгуасэ зэхэсыгъоу илагъэр зерищагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ. Электричествэр зимылэ псэуплэхэу Шэуджэн, Красногвардейскэ ыкIи Джэдждэ районхэм арытхэм Iэпылэгъу афэхъугъэнымкIэ шIэгъэн фаехэм, мы мафэм ехъулэу Iофхэм язытет зыфэдэм къызэрэуэгъогъэхэр атегушылагъэх.

Республикэм имуниципальнэ образование зауламэ мы гумэкIыгъор зэрэхъэщытыр, ар дэгъэзыжыгъэным фэшI Адыгэкалэ, Тэхьутэмькое ыкIи Теуцожь районхэм яадминистратуиэхэм, мыхэм ахэхъэхэрэ къоджэ койхэм япашэхэм зэралукIагъэр ыкIи пшъэрыл шъхьалэхэр зерагъэнфагъэхэр Къумпыл Муратэ пэублэм кыIуагъ. Мыдрэ къэнэгъэ муниципалитетитишым ялофхэм язытет зэхэфыгъэным, цIыфхэм Iэпылэгъу афэхъугъэным пае анахъэу аналэ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэр гъэнэфэгъэнхэм, хэкIыплэхэм яусэгъэным мы зэлукIэгъур зэрэфэгъэхыгъэр кыыхыгъэщыгъ.

АР-м чIыопсым икъэIуапIэхэмкIэ, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икъэухъумэнкIэ ыкIи ошлэ-дэмышлагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэр къэмыгъэхъугъэнхэмкIэ ГъэларышIаплэм ипашэу Сергей Колесниковым изэфэхьысыжхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, мы мафэм ехъулэу муниципальнэ образовании 5-м ахэхъэрэ псэуплэ 44-мэ электричествэр ялэп.

Джэдждэ район администрацием ипашэу Виктор Пуклич къызэриуагъэмкIэ, гурыт еджэплэ 12-мэ, сымэдждэхэм, кIэлэ-

цIыкIу IыгыпIи 5-мэ электричествэр ялэу непэ Iоф ашлэ. ПсымкIэ, фабэмкIэ зи гумэкIыгъо цыIэп. КIэлэцIыкIу IыгыпIи 6-у нэфынэр зимылэхэм щылэ мазэм и 24-м пчыхэм нэс афыпагъэнэжыщт. ПсэупIи 4-мэ электричествэ рыкIуапIэхэр ащыгъэцIэкIэжыгъэнхэ фае, ау ахэми Iофшлэнхэр ащаухы. Анахъэу гумэкIыгъо зыдэщылэр станицэу Джэдждэ ары, мыщ джыри щызэшIаухын фаеу щылэр макIэп.

Красногвардейскэ районим иадминистрацие ипашэу Тхьэлъэнэ Вячеслав Iофхэм язытет непэ зэрэдэир шъхьэхыгъэу кыIуагъ. ЗэкIэмкIи пкъэуи 139-рэ риутыгъ, электричествэ рыкIуапIэхэр чIыплэ 516-мэ ащызэпитхыгъэх. Непэрэ мафэхэм яхъулэу аварийнэгъэцIэкIэжынын бригади 9-мэ районим Iоф ашлэ, ау ар мэкIэ дэд, акIуачIэ икъурэп. ГумэкIыгъор нахь псынклэу дэгъэзыжыгъэным фэшI а пчъагъэхэм фэдищкIэ ахэгъэхъогъэн фаеу пашэм кыIуагъ. Районим щыпсэурэ нэбгыр мин 31-м ехъум щыщэу мин 16-мэ электричествэр ялэп. Ащ кыыхэкIыкIэ гурыт еджэплэ 12-мэ, кIэлэцIыкIу IыгыпIи 9-мэ, фельдшер-мамыку пунктхэм Iоф ашлэ-

рэп. Зэшъоштхэ псымкIи гумэкIыгъохэр щылэх.

Щылэ мазэм и 24-м пчэдыжым ехъулэу Шэуджэн районим ит псэуплэ зауламэ электричествэр зэрамылагъэр кыIуагъ район администрацием ипашэу МэрэтыкIо Аслъан. Мыщ аварийнэгъэцIэкIэжынын бригади 5-мэ Iоф ашлэ. Гурыт еджэплэхэм, фельдшер-мамыку пунктхэм ялофшлэн эпэуэгъэп. Къэнэгъэ Iофшлэнхэр псынклэу зэшIаухынхэм ыуж итых.

Нэужым къэгушылагъ ыкIи мы уахтэм ехъулэу Iофхэм язытет зыфэдэм изэфэхьысыжхэр кышыгыгъэх «Адыгэ электричествэ сэтхэм» япашэу Натхъо Азэмат.

«Электричествэ сэтхэм» япшъэрылхэр зерагъэцIэкIэхэрэм Къумпыл Муратэ ыгъэрэзагъэп, ялофшлэн джыри нахь агъэлъэшынэу, гумэкIыгъом идэгъэзыжын фэгъэзэгъэ бригадэхэм, техникэм япчъагъэ хагъэхъонэу къафигъэпытагъ.

— ЧIыплэ кIын непэ тызэритыр кыдгъурыIоэ, зэкIэми Iэпылэгъу тызэфэхъужыгъэ, ошлэ-дэмышлэ гумэкIыгъохэм ядэгъэзыжын тыпылын фае. Анахъэу тыналэ зытедгъэтын фаер социальнэ мэхъанэ зилэ псэуальэхэр арых. Мыщ дэжым муниципальнэ образованиехэм ямызакъоу, къоджэ койхэм япашэхэми цIыфхэм апашъхэ пшъэдэкIыж зэрэцахьырэр кыагурылонэу ташэгугъы. Анахыбэу мэфитишым кыкIоцI Iофшлэн шъхьалэхэр зэкIэ ухыжыгъэнхэ фае, — кыIуагъкIэухым АР-м и Правительство а Тхьаматэ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Къахэхъуагъэу къаратыщт

Адыгэ Республикэм и Законэу «2014-рэ илъэсымкIэ, 2015-рэ ыкIи 2016-рэ илъэсхэм ячэзыу пIалъэкIэ республикэ бюджетым ехылагъ» зыфилорэм къызэрэдилъытэу, республикэм щыпсэуэхэрэм ащыщ купхэу хэбзэгъэуцугъэм тетэу социальнэ Iэпылэгъу мазэ къэс зэрэтыхэрэм щылэ мазэм и 1-м кышгегъэжыагъэу проценти 5 хэхъуагъэу ахъщэр кыIуагъэу.

Адыгэ Республикэм IофшлэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоньгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-кыулыкъу къызэритырэмкIэ, Iофшлэным иветеранхэм ыкIи ахэм фэгъэкIотэныгъэу ялэхэм арагъэпшагъэхэу социальнэ Iэпылэгъу зэрэтыхэрэм мазэ къэс кыIуагъэу щытыр сомэ 362-рэ чапыч 38-рэ, Хэгъэгу зэошхом илъэхъан тылым щылэжыагъэхэм ыкIи политическэ репрессиехэм кыахыбытагъэхэу аухыжыгъэхэм — сомэ 543-рэ чапыч 55-рэ.

Урысые Федерацием и Правительство 2013-рэ илъэсым

ищылэ мазэ и 19-м унашъо зэришIыгъэмкIэ, Чернобыль иатомнэ электростанцие кыизэом, производственнэ объединениеу «Маяк» зыфилорэм кышыгыгъэ аварием ыкIи Семипалатинскэ полигоном щыIогъэ ядернэ ушэтынхэм апкы кыкIыкIэ радиацием зипсауныгъэ зэрар зэрихыгъэхэм мазэ къэс аратырэ ахъщэми кыыхэхъуагъ. Щылэ мазэм и 1-м кышгегъэжыагъэу ахэм кыафатIупщырэ ахъщэр коэффициентэу 1,05-м кыпкырыкIыхэзэ кыафалытэжыгъ.

(Тикорр.).

МашIор ахыщт

КIымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыкIошттым имашIо Урысыем ишъолгыр 83-мэ къащырахъакIы. Мэзаем и 3-м ар Мыекъуапэ кынагъэсыщт. Ипподромым кышырагъэжыныш, республикэ стадионим щэгъэуцугъэ лэгъэшхом машIор кышцагъэблэщт.

Спортсмен цIэрыIохэм, Адыгеим щызэлъашIэхэрэм Олимпиадэм имашIо Мыекъуапэ щыхыщт. Театрализованнэ къэшыныр стадионим щыкIошт.

— Олимпиадэхэм гъогъуитIо сахэлэжыагъ, — кыит-

фелыатэ зэлъашIэрэ спортсменэу, 1980-рэ илъэсым Москва щыкIогъэ Олимпиадэм дзюдо-мкIэ ячэнэрэ чIыплэр кышцызэыхыгъэ Емыж Арамбий. — Цыхъэ кысфашIмэ, Олимпиадэм имашIо сигуапэу Мыекъуапэ щысхыщт.

ХъасаныкIо Мурат, Сергей Алифиренкэр, Валерий Пономаренкэр, Чыржын Мухъарбий, нэмыкI спортсмен цIэрыIохэр хъазырых Олимпиадэм имашIо ахынынэу.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Зэрэхэлэжыэщтхэм рэгущхох

КIымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыкIошттыр кызызэлъахыщтыр кыблагъэ. Ар мэзаем и 7-м рагъэжыэщт.

Iофтхъабзэу кыблагъэрэм Мыекъуапэ ишъыпкъэу зыфэгъэхъазыры. Къэлэ гупчэм иурамхэм гъэцIэкIэжынын Iофшлэнхэр ащыкIуагъэх, Олимпиадэм фэгъэхыгъэ баннерхэр къапалъагъэх. МэфэкIыр кызызэрэблагъэрэр зэхапшIэу жъэу къапщэрэми хъалэмэтыгъэ горэ хэлъэу кыпщэхъу.

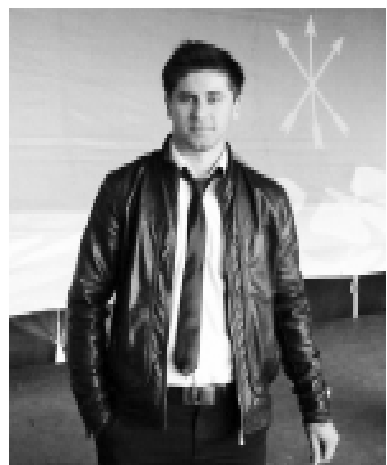
МэшIозэлэпыхым Адыгеим ищтыхъу дахэкIэ зыгъэлугъэ цыфыбэ хэлэжыэнэу агъэнэфагъ. Iофтхъабзэр гъэшIэгъонэу, кыгъэлъэгъон зэфэшъхьафхэмкIэ баеу цытыщт. Ащ кыыхэкIэу хэлэжыэщтыри бэ. Ахэм ащыщых Адыгэ къралыгъо университетым, Адыгэ къралыгъо технологическэ университетым ыкIи нэмыкI еджэплэ учредениехэм ачIэс студентхэри. МэшIозэлэпыхым хэлэжыэнэу фаехэм ащыщхэм залудгъэклагъ, гупшысэу ялэхэм защыдгъэгъозагъ.

Хъутыжъ Дианэ АКЪУ-м экономикэмкIэ ифакультет щеджэ, я 2-рэ курсым ис. Мэзаем и 3-м быракъыр зылыгыщтхэм ар ахэтыщт.

— Олимпиадэм имашIо Адыгеим кызысыкIэ Iофтхъэбзэ зэфэшъхьафхэр зэрэзэхэщтхэм сыщыгъозагъ. Мафэ горэм университетым сыщыIэу мыщ хэлэжыэнэу шIоигъоныгъэ зилэхэр атхыхэу зызэхэсэхым, зы такыкIы семыгупшысэу сыкIуи, зызгъэтхыгъ, — еIо Дианэ.

Пшъэшъэ ныбжыкIэр дэгъоу еджэ, зэрыс группэм ипаш. Iофэу ригъажьэрэр зыгъэцIэкIэзэ сыдигъуи есэгъэ Дианэ мэшIозэлэпыхым хэлэжыэщтхэм ягъэхъазырын зыщыкIорэм зыкIи кыэгужъуагъэу е къемыкIолагъэу хъугъэп. Группэу зыщеджэрэм нэбгырэ 30-у исмэ ащыщэу 11-р мыщ хэлэжъэ. НыбжыкIэхэм зэпымыоу Iоф

ашIэ, ахэм чанэу Дианэ ахэлэжъэ, пшъырэп, ынэмэ чэфыр къакIэхы зэпыт.

— Адыгэ къралыгъо университетым истудентхэм ыкIи иаспирантхэм ясоюз сыхэт. Ащ изэхэсыгъо кышытылауагъ шIоигъоныгъэ зилэхэр мы Iофтхъабзэм хагъэлэжыэнхэу. Ар зэрэзэхэсхэу сицIыкIугъом кышгегъэжыагъэу анахь сызкIэхъопсыщтыгъэ гухэлъыр кыздэхъун амал щылэ зэрэхъугъэм сыгу кыгыгъэбырсырыгъ, — щхыпэ тIэкIу ынэгъу кытехъэзэ ыгу къэкIыжы **Шамил Абдуллаевым**.

Апэ зылэ къэзылэтыгъэмэ Шамилэ ащыщыгъ. ЫшIэщтыри икъу фэдиэу кыгурылошты-

гъэп, ау зэрэдунаеу зэлъашIэрэ Джэгунхэм ежъ илахыи зэрэхэлъыщтым лъэшэу рыгушхоштыгъ. Шамилэ АКЪУ-м пэублэ егъэдженымкIэ ифакультет щеджэ, я 4-рэ курсым ис. Ащ еджэным нэмыкIэу, студент щылэкIэ-псэукIэр нахь гъэшIэгъон зышIырэ Iофтхъэбзэ зэфэшъхьафхэм ахэлэжыэнри икIас. Мызыгъэгум Iофтхъабзэм хэлэжыэхэрэм пхъакъохэр, щыгынынэу ащыгыщтыр кызытыхэрэм Шамилэ ялэпылэгъушIт. Гупчэм итэу мэшIозэлэпыхым зэрэхэлэжыэщтыр ащ лъэшэу игуап, ипшъэрылхэр ыгъэцIэкIэнхэм фэхъазыр.

— УрысыемкIи АдыгеимкIи мэхъанэшхо зилэ Iофтхъабзэм

сызэрэхэлэжыэщтыр лъэшэу сигуап, ащ сыхэтынэу, сынитIукIэ слъэгъунэу синасып кызызэрихыгъэр зыпэсшын щылэп, — еIо Шамилэ.

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ икыулыкъушIэхэм ягъусэхэу тистудентхэр щынэгъончъэным лъыплъэщтых. Ахэм ащыщ **Сирануш Карахонян**. Ар АКЪУ-м экономикэмкIэ ифакультет щеджэ, я 4-рэ курсым ис. Пшъэшъэжыые ныбжыкIэр дэгъоу еджэ ыкIи университетым щызэхэащэрэ Iофтхъабзэхэм ахэлэжъэ зэпыт.

— МэшIозэлэпыхым хэлэжыэнэу шIоигъоныгъэ зилэхэр зэрэтыхэрэм пшъашъэхэр рыгушIэхэу зэхэсхыгъ. Iофыр зытетым сыкIэупчIи сэри зызгъэтхыгъ, — кыелыатэ Сирануш.

Мыщ фэдиэ цыфэу Iофтхъабзэм къэкIолэщтхэм ярэхатныгъэ кызыухъумэщт кыулыкъушIэхэм зэрялэпылэгъуштым Сирануш лъэшэу егъэгущо. МэшIозэлэпыхым хэлэжыэщт студентхэм яшъуашэхэм Сирануш зыхэт купым щыгышIэтыр зэрэтекIырэм щагъэгъозагъэх. Ахэм пшъэрылэу ялэр зыфэдэщтыр кыафалотагъ. Мыекъуапэ щыкIогъэ Iофтхъэбзэ зэфэшъхьафхэм мыхэр ахэлэжыэхэу хъугъэ. Арышъ, ашIэщтыр зыфэдэм дэгъоу щыгуазэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Гумэклыгъом идэгъэзыжъын лоф дашлэ

Тигъэзет кызырэхитыгъэу, Адыгэ Республикэм ичылплэ зэфэшъафхэм ошхэу ашылагъэр мылэу зэратыришыхъажьыгъэм кыхэкыклэ электричествэ рыкылаплэхэр зэпытхыгъэх, чыгхэр рикыкыгъэх, нэмык гумэклыгъоу цыфхэм къафыхыгъэр маклэп. Непэрэ мафэхэм яхуэлэу аварийнэ-гъэцэклэжъын бригадэхэм зэшлуахын алъэкыгъэр, лофхэм языхтэ зыфэдэр зэдгъашлэмэ тшюигъоу шылэ мазэм 23-м Теуцожь районым ит къоджэ зауламэ ташылагъ.

Мыекъуапэ удэклэу тигъунэгъу Шытхьэлэ районым узыхэклэ, ошлэ-дэмышлэм кызыдихыгъэр дэгъоу зэхэошлэ: чыг-

ри, псыри илагъэхэп. Гумэклыгъом идэгъэзыжъын аварийнэ бригади 2 пыл. Цыфхэр зэшъоштхэ псыр афащэ, Шыт-

Гъэзетым иномер дгъэхъазырзэ кызырэталагъэмкэ, къуаджэу Гъобэкъуае изы клэлъэныкыо щыпсэхэрэм тыгъуасэ электричествэр къафатлупщыжыгъ, псыри ял. Адрэ псэуплэу къэнагъэхэм ягумэклыгъо дэгъэзыжыгъэным фэшл республикэм имызакъоу, нэмык шюльыркхэм къарыкыгъэ аварийнэ-гъэцэклэжъын бригадэхэм лоф ашлэ.

хэр рикыкыгъэх, элетричествэ рыкылаплэхэр зэпытхыгъэхэу шюфхэм арылтых.

Апэу тызэклоглагъэр къуаджэу Гъобэкъуае ары. Мыщ узэрэдэхъагъэм лыпытэу лофхэм языхтэ непи зэрэмдыгъур нэм кыкыледзэ. Чылэ дэхъэгъу шыпкъэм электричествэ рыкылаплэхэр шызэпытхыгъэх, чыгъэу рикыкыгъэхэм япчъагъи бэдэд.

Гъобэкъоуе къоджэ коим ипашэу Теуцожь Бислэан тызэрэ-щигъэгъозагъэмкэ, ошлэ-дэмышлэу къэхъугъэм ыпкъ кыкыклэ электричествэ рыкылаплэхэр чыплэ 52-мэ ащызэпытхыгъэх, пкъэу 70-рэ рикыкыгъ. Мы коим хэхъэрэ къутырэу Петровым линиэхэр шызэпа-шлэжъи, нэфынэри, псыри цыфхэм аратыжыгъэх. Къутырэу Шевченкэм мы мафэм аварийнэ-гъэцэклэжъын бригадэм лоф цишлэщтыгъ, псэуплэм шы-зэпытхыгъэ электрорыкылоплэ гъучычыр чыплэ 21-м шызэпа-шлэжъыным ыуж итыгъэх. Гъобэкъуае пштэмэ, шылэ мазэм и 23-м ехуэлэу электричествэ-

хьалэ, Краснодар хьалыгъур къарашы.

Джэджэхъэблэ къоджэ коим псэуплэ 4 епхыгъ. Мыхэм адэс цыфхэри гумэклыгъо хэфагъэх. Джэджэхъэблэ къоджэ администрацием ипашэу Хъэшхуанэкъо Мыхъамэт кызырэталагъэмкэ, электричествэр зыры-щэгъэ пкъэуэ районым шыри-кыкыгъ. Къуаджэу Нэшукъуае дэжъ мыщ фэдэ пкъэуи 10-у шыриутыгъэхэр амыгъэтэрэ-зыжъхэу джэджэхъаблэхэм нэ-фынэр къанэсыштэп. Ау лофыр нахъ агъэпсынклэным пае къуа-

ежырэу зэпашлэжыгъэх. Джаш фэдэу чыгъэу рикыкыгъэхэм якъутамэхэр зы чыплэ ашых, луащых, агъэстых, лэпылэгъу зэфэхъужых. Гурыт еджаплэу мы псэуплэм дэтым илофшлэн зэ-пымылуном фэшл электричествэ кээзытырэ генератор къари-тыгъ район администрацием.

— Гумэклыгъор кызыкыкыгъэм кыщегъэжыгъэу муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Теу-цожь районым» иадминистра-ция ипашэу Хъачмамыкыо Азэ-мат ыналэ къыттыригъэтыгъ,

Тыгъуасэ ехуэлэу къуаджэхэу Къунчыкыохаблэ, Джэджэхъаблэ, Нэшукъуае, Пшыкыуахъаблэ, Нэчэрэзые, Тэухъаблэ, нэмыкхэми джыри элек-тричествэр ялагъэп, псэуплэ зырызхэм нэфынэр ял, ау къагъэкыасэу кыхэкы.

ылэкыштымклэ лэпылэгъу къыт-фэхъугъ, зашъохэрэ псыр къыт-фаригъэшагъ. Пэнэжыкыуае дэт хьалыгъугъэжаплэхэм лоф амы-

Тыгъуасэ джыри псэуплэ 20-мэ электричествэр аратыжыгъ, социальнэ мэхъанэ зилэ псэолъэ 49-рэ ащ пагъэнэжыгъэх. Шылэ мазэм и 24-м, пчыхэм ехуэлэу, аварийнэ-гъэцэклэжъын лофшлэнхэр Тэхъутэмыкыо, Джэджэ ыкли Шэу-джэн районхэм ащаухынхэу шытыгъ. Теуцожь ыкли Красногвардейскэ районхэм язэтэгъэуцожьын джыри мэфэ заула ыхынэу ары кызырэлорэр.

джэм дэс клэлаклэхэм элект-рик нэбгыритлэу ягъусэу чылэ клоцым шызэпытхыгъэ элект-ричествэ рыкылаплэхэр ежъ-

шлэ зэхъум, станицэу Рязан-скэм ар къытфырашыгъ, ащклэ гумэклыгъошхо тилагъэп. Ылшъэ-клэ кызырэшчылагъэу, Нэшукъу-

къуае дэжъ шыриутыгъэ пкъэ-ухэр загъэуцужыхэхэклэ, за-шъохэрэ псыр зыщагъоирэ башнер электричествэм пид-гъэнэжышт, ащ кыкылэпкылоу нэфынэри цыфхэм ялэшт. Мы тхъамафэр имыкызэ тигумэ-кыгъохэр дэгъэзыжыгъэхэу хуонхэу тыщэгугъы, — кылауагъ М. Хъэшхуанэкъом.

Къуаджэу Аскъэлаерэ се-лоу Краснэмрэ электричествэ рыкылаплэхэр чыплэ 32-мэ ащ-зэпытхыгъагъэх. Гумэклыгъо кызафыкыокыи аскъэлаерэ лэпылэгъум емыжэхэу, ежъхэм

щыгугъыхэрэп. Адрэхэм ом кы-зыдихыгъэ ошлэ-дэмышлэ мы-хъо-мышлэр зыми зэримыла-жъэр къагурэлэ, ау электри-кхэм ялофшлэн нахъ агъэпсын-клэн фаеу алытэ. Гъэстыны-пхэу шхуантлэр, псыр, элек-тричествэр мафэ къэс зилэу есэгъэ цыфхэм яеплэыкли, яшлоигъоныгъэхэри кыбгъуры-лонхэу щыт. Непэ мы зэклэ уимылэу упсэун плэкыинэу зыми ышъхъэ кыригъахъэрэп, ащ демыгъэштэныри кын.

Гъэзетым иномер дгъэхъазыр-зэ кызырэталагъэмкэ, къуа-

Мыекъуапэ удэклэу тигъунэгъу Шытхьэлэ районым узыхэклэ, ошлэ-дэмышлэм кызыдихыгъэр дэгъоу зэхэошлэ: чыгхэр рикыкыгъэх, элетри-чествэ рыкылаплэхэр зэпытхыгъэхэу шюфхэм арылтых.

амалэу ялэр рахылапгъ, мыщ фэдэ мыхъо-мышлэ кызыхъуклэ узэрэздэлэпылэжъын фаемклэ щысэ дэгъу къагъэлэгъуагъ. Къуаджэм дэс электрикэу Еутых Рэмэзанэ ныбжыкылэхэр игъусэхэу электричествэ ры-кылаплэхэр зэпашлэжыгъэх, пкъэухэр агъэуцужыгъэх, ящы-клагъэр зэрагъэгъотыным фэшл

джэу Гъобэкъуае изы клэлъэ-ныкыо щыпсэхэрэм тыгъуасэ электричествэр къафатлупщы-жыгъ, псыри ял. Адрэ псэуплэу къэнагъэхэм ягумэклыгъо дэ-гъэзыжыгъэным фэшл REPUB-ликэм имызакъоу, нэмык шю-льыркхэм къарыкыгъэ аварий-нэ-гъэцэклэжъын бригадэхэм лоф ашлэ.

УФ-м ошлэ-дэмышлэ лофхэм-клэ и Министерствэ и Гъэлоры-шлэплэу АР-м шылэм ипашэу ипшъэрылхэр зыгъэцэклэрэ Н. Басовым кызырэхигъэщы-гъэмкэ, километрэ 52-рэ фэ-диз зикыхъэгъэ электричествэ рыкылаплэхэр республикэм ичыл-плэ зэфэшъафхэм ащызэ-пытхыгъагъэх, ащ ызыныкыом ехуэ зэпашлэжыгъах. Тыгъуасэ джыри псэуплэ 20-мэ электри-чествэр аратыжыгъ, социальнэ мэхъанэ зилэ псэолъэ 49-рэ ащ пагъэнэжыгъэх. Шылэ ма-зэм и 24-м, пчыхэм ехуэлэу, аварийнэ-гъэцэклэжъын лофшлэн-хэр Тэхъутэмыкыо, Джэджэ ыкли Шэуджэн районхэм аща-ухынхэу шытыгъ. Теуцожь ыкли Красногвардейскэ районхэм язэтэгъэуцожьын джыри мэфэ заула ыхынэу ары кызыр-элорэр.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр лэшына Аслэан тырихыгъэх.

ФАШИСТХЭМ КЪАДЗЫХЪЭГЪЭГЪЭ ЛЕНИНГРАД ШЪХЪАФИТ ЗАШЫЖЬЫГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ ХЪУЩТ

Гъаблэм ыгъэллагъэхэм гур агъэузы

«Джы цыфхэр ялэгъу къэсышъ, малэх. Ары зэрэщытын фаери. Сэ хыбэй хуэгъэ цыфхэр унэми, гъогуми, лофшлэлэм кышыулоуорэххэ зэрэлэщтыгъэхэр слъэгъу. Апэ зи ашомыгъэшлэгъоныжъу, ныбжыкъум фэдэху хууштыгъэх. Еланэ альякххэр афызэблэмыхыжыкхэ хуэхэти, гольыхэти, апсэ хэлыштыгъэх. Ахэм зыми гу алытэжыштыгъэп ыкы ашолофыжыгъэхэп. Луышынхэ зэрэщымылэм кыххэлэу, хъадэхэр бэрэ гъогухэм ателыштыгъэх» — мы гушылэхэр Ленинград нэмыцхэм кызадзыххэм кыдэнэгъэгъэ Е. Скрабинам ытхыгъагъэх.

Мэфэ 872-рэ, 1941-рэ илъэсым Ионыгъом и 8-м кыщегъэжыгъэу 1944-рэ илъэсым ишылэ мазэ и 27-м нэс, пыххэм кьалэр алыгъыгъ. Апэрэ илъэсыр кын дэдагъ. Чъэпыогъу мазэм гъаблэр кьежъэгъагъ. Цыфхэм кьаратырэ шын лаххэр мэккэ дэдагъэх, афикъуштыгъэхэп.

Ленинград игъэцэккэлэко ис-

полком сатыумккэ иотдел зэритхыгъагъэмккэ, лофышлэхэм — хъалыгъу грамм 250-рэ, кьулыкъушлэхэмрэ сабыххэмрэ — 125-рэ, кьэухъумаглохэм, мэшлогъэкуасэхэм ыкы еджаглохэм — 300, заом лутэу пым пэуцужхэрэм — грамм 500 зырыз аратыштыгъэр.

Апэрэ кымафэу заом кыххэфагъэр ялыгъэу чылагъэ ыкы кыхыагъэ. Чылымрэ гъаблэмрэ цыф жъугъэхэр яклодылэщтыгъэх. Пчъагъэхэм кызэрауатэрэмккэ, мафэ къэс нэбгырэ мини 4 — 7 лэу хууштыгъэ. Апэрэ зэо илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ нэбгырэ мин 53-рэ, щылэ мазэм — 199-рэ кьалэм дэлыкыгъагъэх. Нахыбэу лэщтыгъэхэр хуулыфыгъэхэр ары (нэбгыри 100-м шыщэу 63-р). Заом ыккэм Ленинград бзылыфыгъэ нэмыккэ щалэгъуштыгъэп.

Гитлер игухэлъ шой кыдэхуэгъэп. Ар зыфэагъэр кьалэр чышхыашъом шыц ышынэу ары. Гъаблэм ригъэзыгъэ цыфхэр фэбанлэрэ хъалыгъу та-

кыиррэ зыцагъотыштыхэм тыдэми клоштыгъэх.

Фельдмаршалэу фон Лееб Гитлер фитхыгъэ тхылым ритхэагъэ кьэлэдэххэр гъаблэмрэ чылымрэ афэмыщчыжъу нэмыц окопхэм лэуауако кызэрэклохэрэр, гъэрэу зыкьатынэу фаехэр зэрэхэтхэр ыкы ахэр ыгъэшхэнху е нэмыккэ лофккэ лэпылэгъу афэхунэу амал зэрымилэр. Къыфарагъэхыжыгъэ джэуапыр ккэлыгъэ ыкы пытагъэ: кызккэрышъумыгъахъэх!

Апэрэ зэо илъэсэу Ленин-

град кызшаухуэрэиыгъагъэм нэбгырэ мин 780-рэ дэклодыкыгъ. Блокадэр тырахыжыккэ нэбгырэ миллионрэ ныккэрэ лагъэ, а пчъагъэм шыщэу заозэ е бомбэ кьутафэхэр кьатэфэхэзэ фэхыгъэр проценти 3-р ары нылэп. Адрэхэр чылымрэ гъаблэмрэ арылыкыгъэх.

Хъалыгъу бзыгъэрэ ихъаку зэригъэфэбэн гъэстыныпхэрэ ыгъотхэмэ, зыпсэ кьэнэщтыгъэр сид фэдица! Джары хъалыгъу такырхэр лъэсгъогухэм атырадзагъэху зыплэгъуккэ узыккэмэхъашэрэр. Ащ на-

хыежъ лъаккэ хъалыгъум теуцохуэ, гъогум зытыраштыхыккэ. Ахэм угу кьагъэ-кыжыккэ тызэцкыккэ нахыжхэм кыталощтыгъэ гушылэхуэ «хъалыгъур члэбдымэ, шоп», «хъалыгъур члэбдымэ, утеклодэшт, псэклоды» зыфилохуэ гъашлэм ыпсыхыагъэхэр.

Кынышхо алыгъуэ пым пэуцужыгъэхэм, хъазабышхо ателыми, кызэклэмыккэуагъэхэм, Теклоныгъэм иккыдэхын сид ышлагъэми, зылах хэзышыхыгъэ пстэум ацккэ щылэ мазэм и 27-р Урысыем идзэклолхэм ящытхуэ и Мафэу хъагъэунэфыкы. Джащ фэдэ мафэр ары 1944-рэ илъэсым Ленинград блокадэр зытырахыжыгъагъэри.

Нэбгырэ мин пчъагъэм апсэ зыфатыгъэр джащ фэдэ кын цыфхэр зэрэхэмыфэжыштыхэм пай. Тэ непэ мамырныгъи тил, хъалыгъуи тыщккэрэп. Ау ахэм ауасэ тшыгъупшэу мэху. Тешъумыгъэлэпау мыхъамелэм! Ащ фаллэзэ лагъэхэр бэдэдэ мэху. Мафэ къэс ахэр тыгу кьэмыккэми, шлэж мафэхэм, саугъэтхэм тызщяклолэрэ уахтэхэм, ежхэр кытхэмытыжхэми, апсэхэм шхыащэ афэтэжыгъэшл.

Зэльашлэрэ академикэу Дмитрий Лихачевым итхылыуэ «Воспоминания» зыфилоуэм Ленинград ицыфхэм хъазабэу ащытелыгъэм фэгъэхыгъэу штыгыгъагъ: «Плэхэри лъаккэохэри чылымрэ гъаблэмрэ апккэ кыккэу кыомыдэлужхэми, плупэхэр луушхонтлыккыжыгъагъэхэми, унэгуи хъадашъо хуужыгъахэми, акылым лоф ышлэнэу зэпигъэурэп. Цыфхэм дневникхэр атхыштыгъэх, джыри зы мафэ нах мыхъуми агъэшлэным шыгугыштыгъэх...»

Къэрэмыхъужэ ащ фэдэ тхымыккэагъо... Къэрэмыхъужэ!

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Хъапсчлэсхэм япчъагъэ хэхъуагъ

Бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ федеральнэ кьулыкъум и Гъэлорышлэлэу Адыгэ Республикэм щылэм 2013-рэ илъэсэу икыгъэм лофэу ышлагъэм изэфэхысыжхэм ыкы мы илъэсым пшъэрылэу зыфигъэуцужыкхэрэм афэгъэхыгъэ зэхэсыгъо джырэблагъэ илагъ.

лофтхъабзэм хэлэжыагъэх Адыгэ Республикэм ипрокурорэу Василий Пословскэр, АР-м хэгъэу клоц лофхэмккэ иминистрэу Александр Речицкэр, АР-м и Апшъэрэ Хыкум итхаматэ игуадзэу Иманкьулэ Рэджэб, цыфхэм яфитыныгъэхэмккэ Уполномоченнэу АР-м щылэ Анатолий Осокинэр, гъэлорышлэлэм иотделхэм ыкы иподразделенихэм япашэхэр.

Бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ федеральнэ кьулыкъум и Гъэлорышлэлэу Адыгэ Респуб-

ликэм щылэм 2013-рэ илъэсэу икыгъэм лофэу ышлагъэм зэфэхысыжхэр кыфишлыгъэх Гъэлорышлэлэм ипашэу, полковникэу Юрий Заевым. Ащ кызырэлуагъэмккэ, кьулыкъум ихъапсхэу Адыгеим итхэм зэккэмккэ нэбгырэ 2140-рэ ачлэс. Мы пчъагъэр бэ, ар кьэзыушыхъатыхэрэм ащыц хъапсхэр зытелытагъэм ипроцент 75-м нахыбэу мыщ зэрэчалыгъыр. Хъапс зытыралыхыагъэхэм япчъагъэ 2013-рэ илъэсым процент 14,6-ккэ нахыбэ хуэгъэ. Ау апэрэу бзэджэшлагъэ зезыхыагъэху хъапс

зытыралыхыагъэхэм япчъагъэ процент 16,2-ккэ нах маккэ хуэгъэ. Гукаор щэгъогъум нахыбэу хъапсым члэфагъэхэм япчъагъэ процент 42-рэ зэрэхэхъуагъэр ары. Цыфым ипсауныгъэ зэрар хылыгъэ зэрэрихырэр кыгурылозэ бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэм япчъагъэ процент 56,3-ккэ, наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзеклогъэнхэм епхыгъэ бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэр — процент 20,3-ккэ, цыф зыукыгъэхэр — процент 17,5-ккэ нахыбэ хуэгъэх.

2013-рэ илъэсым анахъэу аналэ зытырагъэтыгъэ лъэныкхэхэм ащыц хэбзэгъуэуцугъэу щылэр кыдалытэзэ хъапсым члэсхэм яфитыныгъэхэр кьэухъумэгъэнхэр ыкы щылэккэпсэуккэу ялэр нахышлу шыгъэныр. Бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ федеральнэ кьулыкъум и Гъэлорышлэлэу иучрежденихэм гъэцэккэжыккэ дэ-

гъухэр яшылэгъэнхэмккэ проگرامмэу щылэм кыдыхэллытагъэу федеральнэ бюджетым шыц ахыщэу сомэ миллион 13,5-рэ кьафатлупшыгъ. А мылыккэу ишлуагъэккэ, бзылыфыгъэхэр зыцагъэпщынэхэр хъапсым зыцагъэпщыккырэ ыкы зышыгыккэхэрэм, производственнэ-техническэ училищым гъэцэккэжыккэ дэгъухэр арашыллагъэх. Джащ фэдэу адрэ хъапсхэм ащыцхэми яунашхэхэр зэблахуэгъэх, медчастыр зычлэт унэр, нэмыккэхэри агъэцэккэжыккэ.

Хъапсчлэсхэм агъэфедэ мыхуушт пкыгъохэр Гъэлорышлэлэм иучрежденихэм дамыханхэм лыплэгъэнымккэ кьулыкъушлэхэм лофышхо ашлагъ. Хъапсчлэсхэм афэлагъэхан мурад ялэу наркотик зыхэлъ пкыгъохэр процент 99,1-м ккэхъэу кьалахыгъэх, джащ фэдэу телефоныр хъапсым дахыагъэу кьаубытыгъэхэм япчъагъэ фэдитуккэ на-

хыбэу агъэунэфыгъ. Джащ фэдэу анах гумэккыгъоу кьэуцурэ лофыгъохэми пашэм яугъу кышыгъ. Ахэм ащыц хъапсчлэсхэм кыдагъэккыхэрэм япчъагъэ кызырэлыхыгъэр. Илъэсэу икыгъэм сомэ миллион 1,6-м ккэхъэу кыдагъэккыхэрэм ыкы фэлэ-фашлэхуэ агъэцэккэхэрэм ауасэ ибагъэ кышыккэагъ. Хъапс зытыралыхыагъэху лофшлэлэ зимылэхэри бэдэд. Ащ фэдэ нэбгырэ 382-м шыщэу лоф зышлэрэр нэбгырэ 94-рэ нылэп.

Уголовнэ-гъэцэккэло инспекцием илофшлэн зэрымгъэра-зэрэр ккэхым игушылэ кышыккыгъэтхыгъ Ю. Заевым. Ащ кызырэлуагъэмккэ, хъапс зытыралыхыгъэ нэбгырэ 31-мэ загъэбылыгъэу алыгъэху. Ащккэ уголовнэ-гъэцэккэло инспекцием икьулыкъушлэхэм япшэрылхэр икьоу зэшлуахыгъэху пфэлэштэп.

Бзэджэшлагъэ зезыхыагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ федеральнэ кьулыкъум и Гъэлорышлэлэу Адыгэ Республикэм щылэм ипресс-кьулыкъу.

ИлъэситIум зэ акIун фæе

ГъогурыкIоныр щынэгъончъэным, цыфхэм япсауныгъэ гъогуми кыщыухъумэгъэным ылъэныкъокIэ медицинэ кyuлыкyм ипшъэ-рылхэр кызыщыгъэнэфэгъэ Федеральнэ законым 2013-рэ илъэсым зэхъокIыныгъэхэр фашыгъэх ыкIи тыгъэгъазэм и 28-м ар аштагъ. Ахэр анахъэу зыфэгъэхыгъэхэр цыфхэр зезыщэрэ транспортыр зыгъэлорышIэхэр ары. Хэбзэгъэуцугъэм IупкIэу кыщытыгъэх шIокI имыIэу медицинэ уплэкIунхэр зышIынхэ, зыщашIынхэ фæе уахътэр ыкIи зэрашIынэу щытыр, ахэм ахъцэу апэлухъэрэр зытыщтыри къэгъэнэфæгъ.

Ащ кызыэрилорэмкIэ, шIокI имыIэу медицинэ уплэкIунхэр ашIынхэ фæе водителэу Iоф зышIэнэу зызыгъэхъазырхэрэм. Транспортыр зерифэным ифитыныгъэ (правэхэр) зилэхэм медицинэ уплэкIунхэр закIунэу

хэбзэгъэуцугъэм кыдилытэрэр правэхэр зэблахъунхэ хъумэ ары, нэмыкIэу къэплон хъумэ, илъэси 10-м кыкIоцI зэ, джащ фэдизышъ иплалъэр тхылъыр (удостоверениер) кызыратырэм.

«Периодическое освидетельствование» зыфалорэр илъэситIум зэ акIун фæе водителэу Iоф зышIэхэрэм. Джащ фэдэу IофшIапIэм а сэнэхъатым рылэжьэнэу Iухъэхэрэми пэшорыгъэшъ медицинэ уплэкIунхэр акIунхэ фæе. Рейсым техэрэ шоферым ипсауныгъэ изытет медикхэм пэшорыгъэшъэу амыуплэкIоу Iоф ышIэным ифитыныгъэ имыIэныр хэбзэгъэуцугъэм къэгъэнэфæ. Ащ кыхиуытэхэрэп цыфхэм псынкIэу IэпыIэгъу афэхъун фæе кyuлыкyхэм ащылажъэхэрэр. Цыфхэр, хылыгъэ шынагъохэр зезыщэрэ водителхэр рейсым кызытекыжыхэки «послерейсовое освидетельствование» зыфалорэри арагъэшыр фæуеу законым къело.

Транспортыр зерифэным ифи-

тыныгъэ зылахыгъэм (водителыр ешъуагъэу кызыэрагъэуцугъэм е медицинэ уплэкIуныр ыкIуным кызыэрафемыуцоплагъэм къахэкIэу) плалъэу фæгъэуцугъэр зикIырэм ыуж икIэрыкIэу медицинэ уплэкIунхэр ышIынхэ фæе тхылхэр кыратыжыныхэм фэшI.

Водитель сэнэхъатым рылажъэу, ар IофшIэн шъхъалэу зилэм зичэзыу медицинэ уплэкIунхэр зекIухэм автомобилыр ыгъэлорышIэн ымылэкIыштэу медикхэм алытагъэмэ, ащ ипсауныгъэ изытет нахъ куоу ауплэкIунэу, еIэзэнхэу агъэклошт ичыкIэгъэ медучреждением. Ахэм къатырэ зэфэхысыжым (заключением) елытыгъэ цыфым Iоф ышIэшт-ымышIэщтыр. Транспортыр ыгъэлорышIэныр псауныгъэмкIэ цы-

нагъоу медикхэм алытагъэ зыхъукIэ, ГИБДД-р ащ шагъэгъуа-зэ. Джыри зэ кыхэтэгъэщы: ар зыфэгъэхыгъэхэр водител сэнэхъатым рылажъэхэр ары.

ЗэхъокIыныгъэхэр фашыгъэх «Кодекс об административных нарушениях» зыфиIорэми. Медкомиссиеу водителхэм япсауныгъэ изытет зыуплэкIухэрэм джы пшъэдэ-кIыжъ ахы «освидетельствование» зэрашIырэм, ащ кызыэрекIолэхэрэ шIыкIэм епхыгъэу. Шапхъэу агъэуцугъэхэр медкомиссиеу зыукъокIэ, сомэ 1000 — 1500-рэ тазырэу атыралхъащт, IэнатIэ зылыгъхэм — мини 2-м кыщегъэ-жъагъэу мини 3-м нэс, юридическэ лицэхэкIэ алытэхэрэм — сомэ мин 30-м кыщы-ублагъэу 50-м нэс.

Медкомиссиеу илофшIэн зэрэзэхэщæгъэм, ахэм япшъэ-рылъ зэрагъэцæкIэрэм бэкIэ елытыгъэ цыфхэм япсауныгъэ, ары пакIошъ, ящыIэныгъэ гъогухэм къащыухъумэгъэныр. Автобусхэр, таксихэр, нэмыкI транспортэу цыфхэр зезыщэнхэу щытхэр зыгъэлорышIэщтыр лъэныкъо пстæумкIи уплэкIугъэнхэм, пстæуми апэу психиатрэм, психиатр-нарколо-гым, мэхъанэшхо иI. Бэрэ кыхэкIы (аныхъэу «маршрут-кэхэм») узэрытIысхъэгъэ автобусым ируль кIэрысым изекIуакIэ уигъэщынэу, цыфхэр зерищэнхэкIэ цыхъэ фэшIыныр шынагъоу. Арышъ, хэбзэгъэуцугъэр икьюу агъэцæкIэу, хэти ифэшъошэ пшъэдэ-кIыжъ зерихыщтыр къыгурыломэ, тигъогухэм атехъухэрэ тхъамы-кIагъохэр нахъ макIэ хъунхэ ылъэкIышт.

Пчъагъэхэм къаIуатэ

Цыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм ылъэныкъокIэ республикэм щызэрахъэрэ Iофыгъохэм япчъагъэки, мылкъоу ахэм апэлугагъэхэрэмкIи хэхъоныгъэхэр щылэх. Ар къаушыхъаты илъэсыжъэу дгъэклотэжыгъэм «ипчъагъэхэм».

ГушыIэм пае, фэгъэклотэныгъэ зилэ цыф купэу республикэм исхэм социальнэ IэпыIэгъоу арагъэгъотырэм пэлуагъэхэрэ мылкъур аужырэ илъэ-ситфым фэдитIукIэ нахъыбэ хъугъэ ыкIи 2013-рэ илъэсым

Стационар учреждениехэм мы лъэхъаным нэбгырэ 850-рэ ачIэс.

ар сомэ миллиардрэ мин 214-м нэсыгъ. Ар 2012-м мы Iофыгъохэм апэлугагъэхæгъэм сомэ миллиони 6-кIэ нахъыб (2012-рэ илъэсым — сомэ миллиардрэ миллион 208-рэ).

Къэралыгъор экономикэм епхыгъэ кыныгъо зэфэшъафхэм зарехыплэми, хэбзэгъэуцугъэхэм кызыэредальтэрэм тетэу, социальнэ IэпыIэгъоу цыфхэм аратыхэрэ ыкIи зэтыгъо ахъцэ IэпыIэгъухэр инфляциер зынэсыгъэм елытыгъэу хэгъэхъонхэр афашы-

хэзэ сыдигъуи алуагъэклагъ. Мы лъэхъаным социальнэ IэпыIэгъу зэрэтыхэрэм, фэгъэклотэныгъэ зилэ унагъохэм ыкIи клэлэцыкIухэм япчъагъэ мини 120-м нэсыгъ.

Республикэ бюджетым кыхэкIэу зэтыгъо ахъцэ IэпыIэгъу 2013-рэ илъэсым унэгъо 2904-мэ алуагъэ. Ахэм сомэ миллион 12-рэ мин 684-рэ фэдиз апэлухъагъ (2012-рэ илъэсым — унэгъо 2286-мэ миллион 10-рэ мин 687-м ехъурэ социальнэ IэпыIэгъоу аратыгъ).

***

Республикэм щыпсэухэрэм ащыщ куп гъэнэфагъэхэм псэуплэхэр ягъэгъотыгъэнхэм фэгъэхыгъэу къэралыгъом пшъэрылхэу кыгъэуцугъэр пашэхэм агъэцæкIэзэ, шапхъэу щылэм тетэу федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм къахагъэ-кIырэ мылкъумкIэ субсидиер ахэм аратых унэхэр къащэфынхэм фэшI.

Мары Хэгъэгу ззошхом иветеранхэу 2005-рэ илъэсым игъэтхэпэ мазэ и 1-м ыуж чэ-зыум хэуцогъагъэхэм ащыщэу нэбгырэ 601-мэ япсэуплэхэр нахъышIухэмкIэ зэблахъугъэх. 2013-рэ илъэсым кыкIоцI ветерани 134-мэ яунэе унэхэр ащэфынхэ амал арагъэгъотыгъ, ахэм сомэ миллиони 115-рэ мин 764-м ехъу апэлухъагъ.

Мыхэм ямызакъоу, полити-

ческэ репрессиехэм зэрар зэрагъэшIыгъэхэм къахиуытагъэу, лажъэ зэрамыIэм кыхэкIэу аухиыжыгъэгъэ нэбгыри 9-мэ япсэуплэ амалхэр нахъышIу зэрафашыгъэхэм республикэ бюджетым кыхагъэ-кIыгъэ сомэ миллиони 3-рэ мин 863,7-рэ пэлухъагъ. Джащ фэдэу Афганистан щыкIогъэ заом хэлэжъагъэхэм, сэкъатныгъэ ащ хэзыхыгъэ ветеран нэбгыри 3-мэ унэхэр ащэфынхэм фэшI республикэ бюджетым сомэ миллионрэ мин 288-рэ къафы-хагъэ-кIыгъ.

***

Нэжъ-лужъхэм ыкIи сэкъатныгъэ зилэхэм социальнэ фæло-фашIэхэр афэгъэцæкIэгъэнхэм республикэм мэхъанэшхо щыраты. Пчъагъэхэм кызыэрагъэ-лъагъорэмкIэ, цыфхэр социаль-

нэу къэухъумэгъэнхэмкIэ чы-плэ гулчэхэм илъэс къэс нэбгырэ мин 17 фэдизмэ фæло-фашIэ зэфэшъафхэр афагъэ-цæкIэх. Ахэм ащыщэу нэбгырэ мини 4,5-р нэжъ-лужъхэу е сэкъатныгъэ ялэу яунэхэм

2013-рэ илъэсым кыкIоцI ветерани 134-мэ яунэе унэхэр ащэфынхэ амал арагъэгъотыгъ.

арысых, яфæло-фашIэхэр социальнэ IофышIэхэм зэшIуахых.

Стационар учреждениеу социальнэ фæло-фашIэхэр зыгъэ-цæкIэхэрэр пштэхэмэ, мы лъэхъаным ахэм нэбгырэ 850-рэ ачIэс. Ахэр нэжъ-лужъых е сэкъатныгъэ зилэх. А учреждениехэм ачIэсхэм япсэукIэ амалхэр нахъышIу шIыгъэнхэм, гъэ-цæкIэжыын IофшIэнхэр ащызэшIохыгъэнхэм илъэс къэс сомэ миллион 40 фэдиз апэлухъэ.

Мы зигугъу къэтшыгъэ Iо-фыгъохэм язэшIохын нахъ IэшIэх хъуным фэшI республикэ программэ зэфэшъафигъу аштагъ ыкIи щыIэныгъэм щыпхыращых. Ахэм кыдалытэрэ Iофыгъохэр гъэцæкIэгъэнхэм пае илъэс къэс сомэ миллион 26-рэ фэдиз бюджетым кыхагъэ-кIы.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Тымышлэрэ ГЕРМАНИЕР

(Къызылэпкыкларэ
тыгъэгъазэм и 5-м
кыдэкыгъэ номерым ит).

Я 12-рэ лэшлэгъум къыщегъэжъагъэу Германием икълэ шъхьалэу Берлин ыцлэ тхыгъэжъхэм къахэфэ. Ащ нэмыклэу ижъыклэ славянхэу (урысхэу) Германием ичыгу исыгъэхэр нэмыцхэм къырафыгъагъэхэу къэбархэр шылэх.

Зэ шъхьаклэ ахэм урагъэгупшысэ къалэу Берлин ау сымдм итамыгъэ шъхьалэхэм мышъэр ахимылытагъэу. А гуцылэр нэмыц «бер»-ым къытекыгъэу зыхэм ало. Нэмыцхэм къалэр зыдэщытыгъэ чы-

къызыщыдагыгъагъэм къыщегъэжъагъ. Бэ ащ ыуж зэхьоклыгъэр. Къэралыгъуитлур зэшлужыгъэ. Сатыу зэдашлы, зыгъэпсэфаклохэр зэблэкых, культурэм фэгъэхьыгъэ лъепкь фестивалхэр зэхацэх, шлэныгъэлэжъхэм лэф зэдашлэ.

Нэмыцхэм «Хэгъэгъу зеошху» аlorэп, ащ «Ятлонэрэ дунэе заоклэ» еджэх. Мышъэр шлу дэдэ алъэгъу. Якълэ шъхьалэ иурамхэм, музейхэм, банкхэм, къэралыгъо къулыкъушлэхэр зыщылэжъэрэ унэхэм мышъэм исурэт инэу, дахэу шыгъэу бэрэ уащылэклэ. Ащ угу къегъэклы лэклэб къэралыгъохэм ащыпсэурэ цыфхэм «хэгъэгъу

плэр орыжылыгъэу зэрэщытыгъэм фэшл къэлацлэр славяныбзэжъым щыщ гуцылэу «бирл»-ым — «темэным» тырахыгъэу алпытэ.

Сыдэу щытми, Урысыемрэ Германиемрэ яцыфхэр зызэутэкыхэрэр бэшагъэ. Пашэхэм зэпхыныгъэхэр зэдашыгъэхэу ллэшлэгъу зэкълэпкылохэм псэугъэх. Нэужым нэмыц специалистхэу, зэоллэхэу, шлэныгъэлэжъхэу, къухъэшлыным фэлэпласэхэу, нэмыклэхэу къырагъэблэгъагъэхэм яхьатырклэ тикъэралыгъо хэхьоныгъэхэр ышыгъэх. Псэуплэ шъхьафхэр нэмыц нэмыкл дэмысэу тилэхэу хъугъагъэ. Непэ къызнэсыгъэм ахэм къатекыгъэхэм къафэхужыгъэ цыфхэр джыри хэгъэгъум исых, ау бэ хъужхэрэп.

Лъэпкытлур зэпый зыху-гъагъэхэр Гитлер идзэхэр къыттебанэхи, илъэсиплэ заом советскэ зэоллэхэм теклоныгъэр

чылэр», «мышъэ хэгъэгъур» ало-зэ къызэрэтаджэхэрэр.

Миллион пчъагъэхэм зыщапкыгъэ

Европэм ит къалэхэм ащыцэу зыгъэпсэфаклохэр нахьыбэу зыдаклохэрэм Берлин ахэт. Урысыем иклэу клорэри бэ, тыдэкли урысыбзэр щызэхэхыхы. Зэкълэмэ апэу мыщ гукли нэкли узщылъыхурэр уихэгъэгъу ыцлэ, ицлыфхэм, ихъугъэ-шлагъэхэм япхыгъэ чыплэ горэх. Къэогъотых ыкли, ахэр маклэп зэрэхъухэрэр.

Германием фэгъэхьыгъэ къэбархэу тыцлыкъу зэхъум еджаплэм къыщытфалуатэщтыгъэхэр ошъуапщэм къыхэкълэшъыжъэрэм фэдэу угу къэкыжъыхы. Ахэм ащыщ Александрплац, «Александр ипчэгъу» къыкыларэр. 1805-рэ илъэсым Урысыем

ипачыхьэу Апэрэ Александр Берлин зэкълэм, ащ ыцлэ утыгум фаусыгъагъ. Илъэс 200-м ехъу тешлэжыгъэу а пчэгур плэ-гъуныр гъэшлэгъоны.

Ижъыклэ мы чыплэм бэдэ-рышхохэр щыхуштыгъэх, хэгъэгъу зэфэшъхьафхэм къарыкыгъэ сатыушлэхэр щызэлуклэ-щтыгъэх. Непэ пчэгум итеплэ зихъожыгъ, ау ыцлэ къэнагъ. Къыпэблагъэу щыт унэхшохэм, къулыкъушлэплэхэм анахь тшлогъэшлэгъоныгъэр метр 365-рэ зилъэгъэгъэ телебашнер ары. Ащ игъэпсын илъэси 10 пылгыгъэх, 1969-рэ илъэсым къызэлэуахыгъагъ.

Непэ Александрплац цыф бэдэдэ щызэблэкы. Ар общественнэ транспортыр зырыклорэ гъогухэр бэу зэрэщызэлуклэхэрэм епхыгъ. Ащ метрополитенным истаницыщ, электрикхэр, трамвайхэр, автобусхэр хэхъэх. Мафэ къэс мыщ нэбгырэ мин 350-рэ фэдиз къеуаллэ.

Унэхъхэри, икыгъэ ллэшлэгъум иаужырэ илъэсипшыхэм щагъэгъуцугъэ унэхэри мыщ щыолъэгъух. Утыгур агъэкъжы зэпыт, унаклэхэр щашлэх. 2019-рэ илъэсым нэс ащ итеплэ къалэм диштэу зызэблэхушты.

Советскэ зэоллэхэм ясаугъэтхэр

Тидзэхэм Берлин аштэ зэхъум заом хэкълэдэгъэ тизэолл мин 80-м апае зэо ужым къалэм ианыхь парк дахэхэм ащыцэу Трептов-паркым саугъэтищ дагъэуцогъагъ. Мы чыплэм мыклорэ цыф Германием клуагъэу къыгъэзэжъырэр.

Зэолл мин 30-мэ яхьадэхэр зыщагъэтишлыжыгъэгъэ чыплэм джы тидзэхэр фашист-

хэм зэрэтеклэуагъэхэм фэгъэхьыгъэ мемориал тет. Парк гузэгум шъхьафитныгъэр къыдэ-зыхыгъэ зэоллым ыцлэ-клэ ятлонэрэ саугъэтир щагъэгъуцугъагъ. Ащ ипроект зыфэдэщтым икы-хэхын главнокомандующэу И.В. Сталиныр хэлэжъагъ. Саугъэтир илъэсныкыоклэ агъэпси, 1945-рэ илъэсым агъэгъуцугъагъ.

Ящэнэрэ саугъэтым чыплэшхо еубыты. Ыб-гъуитлуклэ мыжъобгъу инэу щытхэм мыщ зыпсэ щызыгъэтишлыжыгъэхэм ацлэхэр тетхагъэх. Мемориалым ыгузэгъу шъыпкэ метрий зилъэгъэгъэ саугъэт ит. Ар советскэ

нэмыцхэм зэхьоклыныгъэхэр фашынхэ фитхэл.

Саугъэтхэр зыдэщытыштыхэ чыплэхэр советскэ дзэхэм япашэхэм къыхахыгъагъэх, зытырагъэуцогъэгъэхэ лъэгаплэхэр Рейхстагэу зэхагъэтэкыогъагъэр зыхашлыкыгъэ гранитым шы-щыгъэх.

Советскэ зэоллым исаугъэт зытет лъэгаплэм ыклоцл мемориальнэ зал щызэлэхыгъ. Иджэхашо мыжъожыгъэйклэ плагъэ, ащ лъэпкь пстэумэ ялыкылохэм къэгъэгъэ лэрамхэр советскэ зэоллэхэм ясаугъэтхэм альапсэхэм атыральныххэу сурэт тешыхьагъ. Залым мыщ фэдэ гуцылэхэр тетхагъэх: «Джы зэкълэми къагурылуагъ ыкли къезэгыгъэх советскэ народыр псэемыблэжъэу нэмыц теха-клохэм апэгъуцужы, Европэм

зэоллэу нэмыц пшъэшъэжъыеу илъэсищ нахь зымыныбжыыр псаоу къэзыгъэнэжыгъэм фэгъэхьыгъ. Саугъэтир зэоллэу Николай Масаловым иобраз тырахыгъагъ. Ащи нэмыц пшъэшъэжъые зэо мэшлохэм къыхихыжыгъагъ, нэужым къаули, агъэхъужыын альэкыгъагъэп.

Мемориалым исаркофагхэм зэкълэмэ И.В. Сталиным къылогъэ гуцылэхэр урысыбзэкълэи нэмыцызбэкълэи ащыхэупкыгъэх. Нэмыцхэр зызэхэхьажъхэм ыуж яполитикхэм Сталиным игуцылэхэр тырарагъэхьыжынхэу бэрэ ыуж итыгъэх. Ау саугъэтир къэралыгъом къыгъэгъунэрэ чыплэхэм ащыщ, егъэшлэрэ статус ил, арышъ, ащ итеплэи, тетхагъэхэми Урысые Федерацием лизын арымтэу

ицивилизацияе къызэригъэнэ-гъэр». Мыжъо шлуцлэм тетэу залым дышъэ пхъуантэ члэт, ащ «Советскэ Союзым и Лыхъужъ» зыфилорэ цлэ лъаплэр Хэгъэгъу зеошхом къыщызэхыгъэгъэ тизэоллэхэм ацлэхэр зыдэтхэгъэ тхылпыр дэлъ.

СССР-мрэ Германиемрэ япашэхэм Зэзэгъыныгъэу зэдашыгъагъэм къызэрэдилытэу, советскэ зэоллэхэм афэгъэхьыгъэ саугъэтхэу нэмыц хэгъэгъум зэкълэ итхэм ежъхэр афэсакых, зыщищыклагъэм агъэцэкълэжъых ыкли агъэкълэжъых. Сыдигъуи саугъэтхэр зыдэщытхэри, зэоллэхэр зыщагъэтишлыжыгъэ чыплэхэри къэбзэ-лъабзэу алыгъых.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.
(Джыри къыкълэпкылошт).

(Къызыкълэуыкълэуэр
щылэ мазэм и 22-м
къыдэжыгъэ нумерым ит).

Гуанэчъ клэлэцылкълэуэ ягу-
шлуагъо: бэрэ зэжагъэхэ мэ-
кухэр къафашэ, шъханыгъу-
чъэ апчышхохэм афэдизэу
бзыгъэхэу, гъожышэхэу, шлу-
цлэхэу, — нэмыкълэу къэплон
хъумэ, заом къелыжыгъэ
клэлэцылкълэуэ гъэблалэхэм мэку-
хэкълэу загъэшхэкълэу зыщальэ-
кълэу мэфэгъ ар. С. И. Оже-
говымрэ Н. Ю. Шведовамрэ
зэхагъэуцогъэ гуцылалэм мары
а гуцылэм имэхъанэ къызэ-
рещатырэр: «Дагъэ зыхашыкълэу
къэкълыхэрэм дагъэр захафы-
рэ нэужым пьдзафэу къанэ-
рэр». Нэмыкълэу къэплон зы-
хъукълэ, ар былымлус. Ау зэ-
оуж охътэ хьылъэу, аныбэ
щизэу зэкълэми шхэн зыща-

хэр къыпкъотыхэмэ. Иклэлэ-
цылкълэуым ыльэгъуэ-зэхи-
шагъэхэр арымэ,— ащ шы-
мыгъупшэжъэу зэкълэри ынэгъу
къыкълэуцогъых: клэим дэжъ
мэкъу зэрэщэоштыгъэхэри,
Хьасанэ имэл лэхъогъуи, чыгъ
лъэпсэжъхэм адэжъ къышау-
гъоштыгъэ мээ цумпэри, Мэз-
жыем дэжъ мээ къужъэу къы-
шашыпшытыгъэри, якъуаджэ
ионджэкъ лугъуи: ...**«Къыхэ-
кълэуэп шъусщыгъупшагъэу,
сищылэныгъэ шъухэрэмыти,
слытэныеп сэ сыщылагъэу»**
(«Сшлэш мэху», н. 11). Зыцлэ
къетлуагъэр поэтым иапэрэ тхы-
лыгъ — щылэныгъэм ишып-
къагъ ары ащ лъапсэу авто-
рым фишлыгъэр. Шыпкъэмклэ,
зэо ужым щылэгъэ поэтиу
хабзэ афэхъуэгъэ тхакълэм
тетэу ар гъэхъазырыгъагъэ,
ауми зэрэтекълэри щылагъ: С.

зафэпэным ащ дырегъаштэ,
икъуаджи нахъ «ныбжыкълэ»
зэрэхъурэри игуап, ауми ар
зытешыныхъэрэр унэ зэтет зэ-
тегъэпсыхъагъэхэр агъэуцунхэм,
ахэр унэгъо лэплэ лъаплэхэмклэ
зэтегъэпсыхъэгъэнхэм, нахъ
мылькълэу зылэкълэуыгоним зы-
зэриушъомбгъурэм цыфхэм ян-
равственнэ ыкли ядуховнэ
еплъыкълэ-зекълэуагъэхэу лэшлэгъу
пчъагъэхэм адыгэхэм алэжы-
гъэхэм къакълэрагъэчын зэрэ-
лъэкълэуытэр ары. А лэуыгъэхэм
зэрагъэгумэкълэуэр поэтым
иусэхэм бэрэ ахэплэгъошт —
къэзыуцухъэрэ дунаир адыгэ-
хэм икълэуэ къызэрагурылорэм,
егъэшлэрэ шлушагъэхэмрэ охътэ
клэлым тегъэпсыкълэуэ шлу-
гъэхэмрэ яхьыллагъэу ытхыгъэ
усэхэм.

Апэрэ еплъыгъомклэ, лэуыгъо
цылкълэу ыкли къызэрыкълэу, мафэ

гъэр, сыда плэмэ, аущтэу узе-
клэмэ, Тхьэм, ащ ылуагъэхэм
уапэлъуекло.

Джауштэу щылэныгъэм къы-
хъыгъэ сурэт-пычыгъохэр къыт-
хыхъэ, Хьалыщ Сэфэрбый
щылэныгъэмклэ мэхъанэшхо зилэ
философскэ зэфэхысыжъхэм
къафэклэуагъ. Шлу ыгу афильэу,
тхъагъэпцылгъэ-лакълэуыгъэ
лэклэуи дилыгъыжъэу, къыды-
щылэ цыфхэм афэуэс — джа-
ры ащ илирикэ анахъ къыхэ-
щырэр.

6

Ыпшэкълэу къыщылэуагъэхэм
къызэраушыхъатэрэмклэ, я 80
— 2000-рэ илэхэм, ащ нахъ
пасэнклэу хъун, тхэщтыгъэхэм
ялирикэ къыхъагъэ фэшъаф
философии лэпкъ — фило-
софии-сурэтэр, философии-гу-
рышэ ухэсыныр. Ащ идеер

Адыгэ поэзием инепэрэ лъапсэхэр

ЩЭШІЭ
Казбек

мыльэкълэуыщтыгъэм ар шхын
лэшлукълэу шальытэщтыгъ. Зы
гуцылэу цылкълэу заом тхъамы-
клэгъошхоу цыфхэм къафыхы-
гъэр нэгъум къыкълэуэуцогъыгъ.
Тицылфхэм алэхэу зэкълэми
алылэсыщтыгъэхэм ыкли ма-
мыр щылакълэу цыфхэм къа-
фэзылухъумагъэхэм яхьыллагъэу
ащ нэужым поэтым сыд фэ-
диз ытхыгъэми, тхъакълэуэ имы-
кълэхэрэ «Къащэ кухэм мэ-
кухэр — мэкуох клэлэцылкълэу-
хэр» зыфилорэр гуцылэхэр ары.

Блэкълэуэ уахътэм тхъамы-
клэгъоу цыфхэм акълэхэкълэуэр
ыгу къэкълэуыжъэ ыкли джы-
рэ лъэхъаным апллэу кълэнуэ
илъыр къыгурылорэ, С. Хъа-
лыщым хыгъэуэфыкълэуэр неущ
щылакълэу фэшъафэу зэрэхъу-
щтым, «гъэтхэ гушлуагъор»! къы-
зэрэсыщтым ицыхъэ зэрэтелъыр
ары:

Сшлэш мэху
**Чыгум идэхагъэ зэрэхъо-
щтыр,**
Сшлэш мэху
**Тыгъэр ташъагъэ зэри-
тыщтыр,**
Сшлэш мэху
**Пчэдыжыр къызэрэтпэ-
гъокълэуыщтыр,**
Сшлэш мэху
**Сабыйхэр рэхъатэу зэрэ-
чыештхэр** («Сшлэш мэху»,
н. 5).

Гушхуагъэ къыпхэзылхъэ-
рэ гуцылэхэм поэтым гушлогъо-
шхо къыфахы, сыда плэмэ
къызыщыхъуэгъэ къуаджэу Нэ-
тыхъуаеу «щылэныгъэм ишлу-
хъафтынэу» ыльытэрэм дэс
цыфхэм шлоу, лэуышхоу афи-
шагъэр, ащ пае зэкълэу — гумэ-
кълэуыгъоу клэхэкълэуы, кълэныгъоу
тапэкълэу къыпыщылхъэми —
фигъэгъуным ар фэхъазыр.
Зэриплугъэм, гъогу тэрэз зэ-
рэтэришагъэм, аукодъеу ура-
мым тыритлупшыхъэу ыуж
зэрымкълэуыжыгъэм апае непэ
усакълэу икълэуаджэу гуанэчъу
фэраз. Сыд фэдэрэ кълэныгъо
къыпфыкъокълэуыгъэми, зэшломы-
хышъуэу щытэп уиушлуагъуи,
уинэхъэиуи къыбдагъошын
фэхъазырхэу уигупсэхэр,
уикълэуаджэу, уицыхъэшлэгъу цыф-

Хьалыщым къегъотых тхэкълэ-
шыкълэу амалхэу цыфхэм гъэп-
сын лэуфэу ашлэрэм ифэшъо-
шэ уасэ фэозыгъэшлэхэрэри,
ащ о пшъхъэкълэу ифэшъуашэу
уасэ фэозыгъэшлэхэрэри, мы-
хъунэу ашлагъэу ыльэгъурэр
ыгу зэрэхэкълэуэр дэозыгъэгъо-
щыхэрэри:

Гу зимылэу,
Шъхасынчъэхэм,
Сипсы дышъэу Сипс,
О уалэкълэуи!.. (н. 7).

Ауми, поэтым ицыхъэ зы-
телъыр лэжъакълэуэм, гъэпса-
клэхэм алэхэр цэлэфэхэкълэу
щылэныгъэм игушлуагъоу зэрэмкълэу-
дыщтыр ары. Хэт ащ фэдэ
ыльэгъуэгъэ лэжъакълэу ылэ хэ-
мылабэу лэжыгъэр къагъэкълэу-
гъэу? Ежъ усаклэри лэжъакълэу
ыкли, пхъашлэу ыкли, гъукълэу ыкли,
фэшъаф сэнэхъатхэри илэх,
ау тыгъорэп ыкли шъугъорэп:

**Схэлъыгъэп сигъашлэ шэ-
нэу:**
Тыгъоныр,
Шъошлэныр,
Шъугъоныр.
Сэпхъашлэ, сэгъукълэ,
Синеущ нахъышлу сшлынэу,
Къызгурэлэу скълэуагъэ
Ишлуагъэ,
Къызгурэлэу
Кълэуагъэ илэшлэгъэ (н. 12).

Поэтым инэплэгъу къеубыты
зэкълэу къуаджэр, ащ дэсхэм
ашлэрэ, зыпылхэр, ахэм агъэ-
хъагъэхэм агъэгъушлэу, ау ащ
даклэу ишыпкъэу алэплэгъэ
ахэм япсихологиуэ зэхъокълэуы-
гъэу фэхъухэрэм: «сегъэгъушлэу
шъхъаджэу ишагу машинэу псынклэу
зэрэдахъэрэм; фэдэу къалэкълэу-
хъэрэм хэхъуагъэ» ело усаклэу.
Ауми, ясэмэркъэуми яушъы-
ими умышлэнэу, арелокълэу нахъ
маклэу «къеблагъэ» алоу зэрэ-
хъуэгъэр, тижъымэ шъхъэклафэу
афэтшылэрэм къызэрэклэуыгъэр,
«непэ нахъ тшлэуафэу тызы-
пылъыр нахъыбэу дэпкъым
зэрэтулэныр ары,— лэуышлу
горэу цыфым фэтшлэным на-
хы»,— ело поэтым. Хъау, ав-
торым нэшлэуыгъэкълэу кълэу-
хэрэп а гуцылэхэр, ар зыкли
ащ пэуцужырэп, къоджэдэс-
хэм нахъышлоу ыкли нахъ дахэу

къэс тызэрихъыллэу къыпшлэ-
шыхъу, ау узягупшысэкълэу, щы-
лэныгъэр ыпэкълэу зэрэлъыкълэу-
тэрэм игупшысэу зыхэллэагъо-
хэрэм усаклэу бэрэ ыналэ аты-
редзэ. Мары усэу «ТСС» зы-
филорэр:

Щыгъыжыгъэу осэпсыцэр
Тыжыны тклэуэсэу
Пклэуагъэ тес.
Тсс! Умгъэсыс
Си Сусаннэ
Янэ ылгъашъоу щэчыгъэ.
Тсс! Къэбгъэуыщтыр,
А щыгъыжыгъэр,
Пклэуагъэу хэбгъэзыщтыр.
Тсс, умгъэсыс! (н. 19).

Мы усэхэм ядэхъагъэ, якъэб-
загъэ, осэпсыцэр фэдэу зэ-
пэжыуыжъхэу, уаумэхъырэм фэ-
дэх: щылэныгъэу къэхъуагъэкълэу
ичъыгъэ рэхъат нахъ лъаплэу
хъужырэп.

Ар щылэныгъэм изы сурэт-
пычыгъу, фэшъаф сурэт-пы-
чыгъор къызытегушылэрэр тхъа-
мыклэгъоу дэд: ны ныбжыкълэу
ежъагъэ джыри къэмыхъуэгъэ
исабый ыпсэу ыгъэгъунэу:

Уежъагъэшъ, окло,
Окло,
Окълэуагъэ,
**Мары джыдэдэм ащ унэ-
сыщтыр.**

Сабый цылкълэу ппкъышъол
хидзагъэр

Зыхыбгъэхыщтыр.
Ыпсэу бгъэгъуыщтыр.

**Ащ ищх макъэу чырыгъэ-
тхэщтыр,**

Ащ игъы макъы чыльэуэ
щылуыщтыр,

**Ар ежъ ылъакълэу чы-
льэуэ щыкълэуыщтыр,**

Ащ ежъ ымакъэкълэу «нан»
джы кълэуыщтыр (н. 21).

Поэтыр гумэкълэуыгъошхоу зэрэ-
зэлъыштагъэр къахъыщы ымакъэу
зэригъэлъэшырэми, щылэныгъэр
къэгъэуэфыгъэчын ыгъукълэу
зэрэфаблэрэми, къэкълэуытэу уахъ-
тэм ицылф цылкълэу ыгу зэрэ-
фэгъурэми. Цыфхэр зэсэжы-
гъэхэ а лэуыгъом хэгупшысы-
хъэхэ, мэхъанэшхоу зилэ зэ-
фэхъысыжъ ар къыфэклэу: цы-
фым щыгъупшагъэ Тхьэм «Цы-
фипсэр умыгъэгъу» ылозэ,
илумэтхэм къазэрэфигъэпыта-

философизациу зэрашылэрэр
щыгъэзыи, гупшысэр лирикэм
зэрэхъахъэрэ шыкълэу лъэшэу
зэблихъуэгъэ. Ауми, философии
притчэм (гъэсэлэтыдэу мэхъанэ
зилэм) мымаклэу, ары пакълэу,
нахъыбэуи шлуагъэу къытын
ыльэкълэуытэу гуагъэлэу щылагъ.
Бэшагъэба адыгэ поэзием
«притч» зыфалорэр зыхъыгъэр.
Лэуыр зыфэгъэхыгъэр «гъэ-
сэлэтыдэу зэфэхысыжыгъэм»
ишапхъэу илэуэ, щылэныгъэм
къыхъыгъэу притчэм ежъ щылэ-
клэу-псэуыкълэу зыфэдэр къыгъэ-
лэагъоу, ащи нахъыбэжъэу
щылэклэу-псэуыкълэу ифилософии
шъхъалэу хэллэагъоу зыхъукълэу
ары. И. Тургеневым игуцылэу
цлэуылохэр: «Сыд фэдэу го-
хъыхъу, сыд фэдэу пшъхъа-
пэхэу щытыгъэхэ розэхэр!..»
зыфилорэр,— сыдэу лэу фа-
еми, традицием ифэмэ-бжы-
мэ зэкълэу литературнэу процес-
сым зэрэтыригъахъэрэ зэпы-
урэп. Лэпкъу теплэу ащ илэу
мэхъу.

Прозэкълэу тхыгъэу усэхэр —
адыгэ литературэмклэу жанракълэу
щыт. Ащ ехьыллагъэу тхэкълэу
лэплэасэу Кошбэе Пшымафэу
мары ытхырэ: «...зигуыгу къэс-
шымэу сшлэуыгъор Ергъукълэу
Щамсэт. Сэу бэшагъэу Щамсэт
зысшлэрэр. Ытхырэу къысыхы-
лэу хъуэгъэ. Щамсэт усэкълэу
ытхыгъэу прозэр адыгэу лите-
ратурэм клэу къыхыгъэхъагъэу
сэлъытэ. Къыхъыгъэхъагъэри
лэуызыгъэкълэуагъэри Щамсэт
арэу сэлъытэ, осэшхуи фэсэ-
шы. Ахэр клэкълэуэу, лэшлэхъуэу,
гупшысэр дэгъоу къыралотыкълэу
гъэпсыгъэх. Атефэрэу уасэу ахэм
джыри афашыгъэп».

(Кошбэе Пшымаф. Литера-
турэм лъэхъэнэу хьылъэр къы-
зэринэкълэуыгъэ. — «Адыгэ макъ»,
1997, чъэпыогъум и 20).

Щэшлэу-Ергъукълэу Щамсэт
художественнэу литературэмклэу
къыхаригъэуыгъэр тхылъу цы-
кълэуытэу прозэкълэу тхыгъэу усэ-
хэу подборкэу зыбгъупшлэу
журналэу «Зэкълэуыгъэмрэ»
республикэу гъэзетхэмрэ къы-
хауыгъэхэмрэ ары, лириче-
скэу оредыбэм ятекстхэри ыт-

хыгъэх. Иусэхэмрэ прозэкълэу
ытхыгъэу иусэхэмрэ макълэу зэрэ-
зетекълэуыгъэр: а жанрэу лэп-
кълэуытэу зэригъэпсырэу сюжет-
сурэт мыинхэу образхэмрэ фи-
лософиерэкълэу ушъагъэхэр къы-
зыфигъэфедэхъэхэу ары. Гуцылэм
пае, стихотворениу «Къешхы-
гъэп» зыфилорэм мары къыщи-
луатэрэр: **«Мэфэу ошлу дэдэу
гурэу зэлухыгъэхэу, шъхъакълэу
ыгу кълэуи, лэуыгъэуыгъэуа-
лэуэу, чыкълэу мэшлуагъэр къы-
хыригъэхыгъэу, шыблэу мэхъа-
джэу бгъыбзэ-лэуыгъэр къышлу-
дыхъыи шъхъаеу, шъхъакълэу
ошх чылыу ыдырыжыгъэу»**
(н. 15). Шыблэу шъхъэмрэ гум-
рэ ашъхъушлагъэу, ау сыдэу
хъуыгъэми, къешхыгъэп. Лэуыр
зыфэгъэхыгъэр зы гузэхэшлэу
лэуш горэу нэпсыхэр къэзы-
гъэклэу фэагъэр ары. Ау аущтэу
хъуыгъэп,— ар философииу гъэ-
сэлэтыдэу изы клэлэуыгъэу:
зэкълэу адрэхэр зэпхыгъэхэр шлоклэу
имылэу къэхъун фэагъэу горэу
къызэрэмыхъуэгъэр ары — чы-
гоу ыкли цыфхэу жьоркъым
ригъэзыгъэхэр ошхым дэгъуа-
жъохэу ежэщтыгъэх, чэщ мэ-
захэм гъогуу тегъошхыгъэхэу
гъогурыкълэу нэфылъэр нахъ
псынклэуу къызэрэклэуычын
паплэуыщтыгъэу, кълэнуэу клэхэкълэу-
рэм зыгу ыгъэузырэу ныр ыкълэу
зекълэу щылэм паплэуыщтыгъэу, джаш
фэдэу, джаш фэдэу. Шъхъафитэу
ыкли философииу-гъэсэлэтыдэу
плышъоу илэу гъэпсыгъэу сю-
жетым метафорэм иамалхэм
зэрегъэушъомбгъэу, «темэм
ехьыллэгъэу вариацихэр»
зэралоу, ащ имэхъанэу зэрэ-
фаехэм фэдизрэу зэблахъун
арегъэлъэкълэу.

Нэмыклэу стихотворениехэу
прозэкълэу тхыгъэхэм ясюжет
мотивхэри джаш фэдэу лэу-
ныкълэуагъэу ялэу гъэпсыгъэу —
гуцылэм пае, «Къушъхъэу шыгу»
зыфилорэр тштэн. Ащи нэ-
мыклэхэми фабулэу лъапсэу
афэхъуэгъэр къэлэтэжыгъуагъэу:
(ащ нахъ кълэныжъэу зэдэклэу-
гъэныри), сыда плэмэ, зэкълэуи
ащ хэхъэу: лэклэу рифмэри,
псынклэуу гъэпсыгъэу мэкълэуэри,
философииу гупшысэри, нэплэу-
гъум псынклэуу «къыуытырэ»
сурэт гъэнэфэагъэри. Еланэу ащ
къыкълэуэклэуу зэфэхысыжыгъэр
— щылэклэу-псэуыкълэу, зэфэшъхъа-
фыбэу зэхэлэу дунаим щып-
сэурэу цыфхэр, поэтессэм инэп-
лэгъоу блэкълэуэу уахътэм,
непэрэу мафэм ыкли къэкълэуытэу
уахътэм афэгъэзагъэр. Герой
бзылфыгъэр ошъогумрэу чы-
гумрэу азыфагу ит. Аужыхэ-
рэм рахъухъагъэу ар къушъхъэу
шыгум дахъыенэу, сыда плэмэ,
шлу зыгу имылхэмрэу жьалым-
хэмрэу джашыгъум ащ лылы-
сынхэу алэклэуыщтыр. Хабзэу зэ-
рэхъуэгъэу, чэщыр зыфэдэу
алытэрэр шлу зыгу имылъ-
хэр, лэуфхэр зэщызыгъахъохэ-
рэр ары; Щэшлэу-Ергъукълэу Щам-
сэт итекст пштэмэу, чэщыр зы-
фигъадэрэр жъуагъохэмрэу ма-
зэмрэу гуфэбагъэу зыхэлэу нэ-
фынэуу къатырэу, рэхъатэу
гъэпсын лэу шлэгъэныр ары.
**«Чэщырэу мафэмрэу сызэлэ-
пахыгъэу, къушъхъэу сыджым
сынэсыгъэу. Сигъогупэу зэпаб-
зынэу, гъогууанэрэу зэцагъэ-
кълэуэу бэу саужыу къыхъагъэ-
гъэр. Къушъхъэу сыджым сы-
къызеппылым, къушъхъэу
лъапэм къэуцугъэхэу, агъэ-
сысы ашлэуыгъоу, амалынчъэу
ащ залпыхъэу, зэчъэхэу зы
куп къэслэуэгъу»** (н. 15).

(Джыри къыкълэуыкълэуыщтыр).

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

«Налмэсым» зегъэхъазыры

Дунаим шыцлэрыло къэшъокло ансамблэу «Налмэсыр» кымэфэ Олимпиадэ джэгунхэм якультурнэ юфыгъохэм ахэлэжъэнэу зегъэхъазыры. Апэрэ чэзыум хэтхэу артисти 10 шлэхэу гъогу тежашт. Аужырэ улпэклунхэр зэрэзэхашхэрэм художественнэ пащэу Хьоджэе Аслъан, къэшъуаклохэр къытегушылагъэх.

— Шъачэ джырэблагъэ сышылагъ, тиконцертхэр зышыклоштхэм, артистхэр зыхэлэжъэштхэ юфтыабзэхэм защызгъэгъозагъ, — къытиуагъ Хьоджэе Аслъан. — Шъачэ зэхъоклыныгъэшлэхэр фэхъугъэх, цыфыбэ хъаклэу къэклошт. Тильэпкъ искусствэ ибанынгуэ ядгъэлъэгъу тшоигъу.

Адыгэ Республикэм инарднэ артистхэу Абдэкъо Иринэ, Зубаил Хьалимэ, Шагудж Ба-

турай, Германием къыкыжыгъэ къэшъуаклоу, пшынаоу Псыблэнэ Мурат, артистхэу Нэгъой Мадинэ, Чыржын Джэнэт, Хьалэштэ Заремэ, Алыбэрд Мурат, Абыдэ Артур, Тхьаклүмэщэ Налбек Шъачэ клоштх. Ахэр апэрэхэм ащыцхэу тиреспубликэ икультуре итарихъ шлуклэ хэхъаштых.

— Тикъэгъэлъэгъонхэм тафэхъазы, — ело Адыгеим инарднэ артистхэу Шагудж Бату-

рай. — Тэ, шъонтырпаохэм, тызэгъусэу концертхэм, зэхэхъэхэм тахэлэжъэшт.

Ансамблэу «Налмэсым» щэгъуцурэ къашъохэр къэзышлэрэмэ ащыц Нэгъой Мадинэ. Мэзаем и 7-м ехъулэу Шъачэ клошт купым ар хэт.

— Культурэмрэ спортымрэ зэпхыгъэх, — къелуатэ Нэгъой Мадинэ. — Игъо тызэриферэм елытыгъэу, Олимпиадэм щызэ-

хашэрэ зэнэкъокъухэм тяплъышт. Тикъашъохэмклэ цыфхэр зэрэдгъэгъушлэштхэм щэч хэлъап.

Кавказ икыушъхьэтххэр зэпагъаджэхэзэ тишъонтырпаохэм лъэпкъ мэкъамэхэр Олимпиадэм щэгъэлъуштых, тикъэшъуаклохэм ялэпэлэсэныгъэ тырыгъушхонэу мэфэ гъэшлэгъонхэр къытэклуштых.

Сурэтым итхэр: «Налмэсым» иартистхэр.

ОЛИМПИАДЭ ДЖЭГУНХЭМ ЯПЭГЪОКИ

«Адыгэ макъэм» зэхихъагъ

Кымэфэ Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ шыклоштхэм афэгъэхъыгъэ концертхэр, пчыхъзэхэхъэхэр, спорт зэнэкъокъухэр Адыгеим щэклох. Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» клэщакло фэхъуи, нардхэмклэ зэлуклэгъухэр шахматхэмклэ Мыекыуапэ дэт клубым щызэхашагъэх.

Гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ишлухафтынхэм якъыдэхын нэбгырэ 12 хэлэжъагъ. Апэрэ чыплэр ыкли Кубок шъхьалэр С. Погосян къыдихыгъэх. Спортсмен ныбжыккы А. Тлэшум ятлонэрэ чыплэр ыхыгъ. Нардхэмклэ зэнэкъокъухэр республикэм шыклохэрэм бэрэ ахэлэжъэрэ А. Оганесян ящэнэрэ чыплэр къыдихыгъ.

Урсэкъо Байзэт, Александр Матусьян, Владимир Шурегиним, Руслан Худаловым, нэмыкхэм хагъэуэфыкырэ чыплэхэр къыдамыхыгъэми, ешлэккэ дэгъу къагъэлъэгъуагъ.

— 2013-рэ илээсым къыклоцл нардхэмклэ зэнэкъокъуи 10 тилагъ,

— къелуатэ зэхэхэккэ купым илофшлэн чанэу сыдигъуи хэлэжъэрэ Пэнэшъу Мыхьамодэ. — Мэфэкхэм, цыф цлэрылохэм, хъугъэ-шлагъэхэм яхылыгъэ турнирхэм ахэлэжъэ зышлэигомэ япчъагъэ хэхъо.

«Адыгэ макъэм» ишлухафтынхэм якъыдэхын фэгъэхъыгъэ зэнэкъокъур гъэшлэгъонэу клуагъэ, — ело зэхэхэккэ купым хэтыгъэ Александр Матусьян. — «Адыгэ макъэм» иредактор шъхьалэу Дэрбэ Тимур, отделым ипащэу Къэзэнэ Юсыф, республикэ стадионим идиректорэу Шъхьэбэ Саид, нэмыкхэу зэхэхэн юфыгъохэмклэ лэпылэгъу къытфэхъу-

гъэхэм тафэраз. Тызэрэзэнэкъокъугъэм даклоу, Олимпиадэ джэгунхэр адыгэмэ ятарихъ чыгу зэрэщыклоштхэм, спорт псэолъэ дахэхэр зэрашыгъэхэм, зэнэкъокъухэм еплъыккэу афытилэм, нэмыкхэм татэгъушылагъ.

Олимпиадэм ипэгъоккэу культурэм илофышлэхэм, спортсменхэм, еджакохэм зэлуклэгъу гъэшлэгъонхэр тиреспубликэ щызэхашащтых.

Сурэтым итыр: нардхэмклэ зэнэкъокъур Мыекыуапэ зэрэщыккылагъэр.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Ешлэгъу мыпсынклэхэр

«Динамо-МГТУ» Мыекыуапэ — «Родники» Ижевск — 79:66 (19:20, 21:20, 20:12, 19:14).

Шылэ мазэм и 23-м Мыекыуапэ щызэдешлагъэх.

Зезыщагъэхэр: А. Стрельченко — Ростов-на-Дону, В. Щербаков — Орел, А. Глазин — Краснодар.

«Динамо-МГТУ»: Гапошин — 17, Хмара — 12, Болотских — 25, Фещенко — 13, Дудко — 4, Лундако, Воронников, Широков — 8.

Апэрэ ешлэгъоу бэрэскэжыем ялагъэр зэраухыгъэр: 73:66-рэ. Ятлонэрэ зэлуклэгъум хъаккэ хэр бэккэ щыгуыгъыгъэхэми, теклоныгъэр ахын алъэкыштэу къэлъэгъуагъэхэп. Очкоуиц дзыгъохэр бэрэ къадэхъугъэп, ухъумэн юфыгъохэр тикомандэ дэгъоу ыгъэцэклагъэх. С. Болотских, А. Гапошин, И. Хмарэ, И. Фещенкэр уащытхъунэу ешлагъэх. Краснодар икомандэ къыхашыгъэ Алексей Широковым ухъумэн ыкли зэхэхэн юфыгъохэр узылэпщэу егъэцэккэх.

Чыплэхэр зэтэгъапшэх

Шылэ мазэм и 24-м ехъулэу командэ пэпчэ ешлэгъу 20 — 21-рэ илагъ, МБА-м 18.

1. БК «Тамбов» Тамбов — 35
2. «Динамо» Ставрополь — 34
3. «Динамо-МГТУ» Мыекыуапэ — 33
4. МБА Москва — 32
5. «Тегас» Динской район — 30
6. «Родники» Ижевск — 29
7. «Эльбрус» Щэрджэскъал — 26
8. БК 17 16 Омскэ хэку — 21
9. «Иркут-2» — Иркутск — 21.

Пэшлорыгъэш ешлэгъухэр гъэтхапэм и 22-м аухыштых.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

Зэхъышагъэр ыкли къыдэзыгъэккырэ:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ юфхэмклэ, ІзкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

кь. Мыекыуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкІыжъ зыхырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын юфхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкли зэлъыІэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэлорышлэпІ, зэраушыхъатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекыуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр

4000

Индексхэр

52161

52162

Зак. 187

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт

уахътэр

Сыхъатыр 18.00

ЗыщыкІэтхэгъэхэ

уахътэр

Сыхъатыр 18.00

Редактор

шъхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор

шъхьалэм

иапэрэ гуадзэр

МэшлІэкъо

Саид

ПшгъэдэкІыжъ

зыхырэ

секретарыр

Хьурмэ

Хьусен